

आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को मौद्रिक नीति

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं
असार २०७४

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले
२०७४ असार २५ गते
सार्वजनिक गर्नुभएको

आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को मौद्रिक नीति

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं
नेपाल

फोन नं. ४४११६३८

Website: www.nrb.org.np

विषय सूची

<u>विवरण</u>	<u>पृष्ठ</u>
पृष्ठभूमि	१
अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्य	१
आर्थिक स्थितिको समीक्षा	२
मौद्रिक तथा वित्तीय स्थितिको समीक्षा	३
आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को मौद्रिक नीतिको स्वरूप	७
मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा	७
आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्य	७
मौद्रिक नीतिको संचालन लक्ष्य तथा उपकरण	८
आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को वित्तीय क्षेत्र कार्यक्रम	१०
वित्तीय क्षेत्र सुधार	१०
समिष्टगत विवेकशील नियमन	१०
नियमन तथा सुपरिवेक्षण	१२
लघुवित्त तथा वित्तीय ग्राहक संरक्षण	१४
विदेशी विनिमय व्यवस्थापन	१५
अनुसूची १ : आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को मौद्रिक नीतिको लक्ष्य तथा प्रगति विवरण	१७
अनुसूची २ : आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को वित्तीय क्षेत्र, लघुवित्त तथा विदेशी विनिमय सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमहरूको प्रगति विवरण	१९
अनुसूची ३ : मौद्रिक सर्वेक्षणको प्रक्षेपण	२७
तालिका सूची	२८

आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को मौद्रिक नीति

पृष्ठभूमि

१. आर्थिक वृद्धि र समष्टिगत आर्थिक स्थायित्वका दृष्टिकोणले आर्थिक वर्ष २०७३/७४ उत्साहप्रद रह्यो । उच्च आर्थिक वृद्धि, न्यून मुद्रास्फीति र शोधनान्तर बचतको स्थितिले अर्थतन्त्रमा नयाँ आशाको संचार जगाएको छ । अनुकूल मौसम, पर्यटक आगमनमा वृद्धि तथा समग्र आपूर्ति व्यवस्थामा आएको सुधारका कारण अर्थतन्त्र सकारात्मक दिशामा अगाडि बढेको छ ।
२. उपभोग तथा जोखिमयुक्त क्षेत्रमा अत्यधिक कर्जा विस्तारका कारण आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को पहिलो त्रयमासपछि वित्तीय असन्तुलनको स्थिति देखा पर्‍यो । तथापि, यस बैंकले नैतिक दवाव तथा विभिन्न नीतिगत उपायहरू अपनाएका कारण वित्तीय असन्तुलनको स्थितिमा हाल सुधार आएको छ । बैंकिङ्ग क्षेत्रमा रहेको निक्षेप संरचनामा सकारात्मक परिवर्तन आएको छ भने लामो समयसम्म रहेको निक्षेपको न्यून ब्याजदरमा पनि सुधार देखिएको छ । परिणामस्वरूप, कुल गार्हस्थ्य बचत अनुपात अघिल्लो वर्षको ३.८ प्रतिशतबाट आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा १०.३ प्रतिशत पुग्ने अनुमान छ ।
३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको शाखा संजालमा भएको उल्लेख्य विस्तारले वित्तीय पहुँच बढाउनमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएको छ । त्यसैगरी, बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरूको संख्या र साधन परिचालनमा भएको वृद्धिले वित्तीय पहुँच विस्तारमा थप सहयोग पुगेको छ । तथापि, यस्ता सहकारी संस्थाहरूको नियमन तथा सुपरिवेक्षण प्रभावकारी बनाई समग्र वित्तीय क्षेत्रको स्थायित्व कायम गर्ने चुनौती भने बढ्दै गएको छ ।
४. शेयर बजारमा अघिल्लो आर्थिक वर्ष देखिएको उल्लाल चालु आर्थिक वर्ष सामान्यीकरण भएको छ । शेयर बजार र घरजग्गा कारोबारमा बैंक कर्जा केन्द्रित नहोस् र प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा बढी कर्जा प्रवाह होस् भन्ने उद्देश्य राखी यस बैंकले आवश्यक नियामकीय नियन्त्रणका उपायहरू अवलम्बन गरेका कारण समेत पुँजी बजार स्थायित्वतर्फ उन्मुख भएको हो ।
५. विश्व अर्थतन्त्र, स्थानीय तहको निर्वाचन, नेपाल सरकारको वार्षिक बजेट, बैंकिङ्ग क्षेत्रमा देखिएको वित्तीय असन्तुलन, नेपालीहरूको श्रम गन्तव्य मुलुकहरूमा उत्पन्न पछिल्लो स्थिति तथा बढ्दो आयातलाई ध्यानमा राखी आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को मौद्रिक नीति तर्जुमा गरिएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ मा व्यवस्था भए बमोजिम आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि सार्वजनिक गर्न थालिएको वार्षिक मौद्रिक नीतिको यो सोह्रौं श्रृंखला हो ।
६. नेपाल बैंकर्स संघ, डेभलपमेण्ट बैंकर्स एसोसिएशन, वित्तीय संस्था संघ, लघुवित्त बैंकर्स संघ, उद्योग, वाणिज्य क्षेत्रका संगठनहरू, वुद्धिजीवी, सर्वसाधारण लगायत सबै सरोकारवालाहरूबाट प्राप्त सुभावलाई समेत ध्यानमा राखी मौद्रिक नीति तर्जुमा गरिएको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्य

७. सन् २०१६ मा विश्व अर्थतन्त्र ३.१ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा सन् २०१७ मा ३.५ प्रतिशत र सन् २०१८ मा ३.६ प्रतिशतले वृद्धि हुने अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषको प्रक्षेपण छ । विकसित राष्ट्रहरूको अर्थतन्त्र सन् २०१६ मा १.७ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा सन् २०१७ र सन् २०१८ मा २.० प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रक्षेपण छ ।
८. विश्व आर्थिक वृद्धिदरमा आएको सुधारबाट नेपाल लगायतका अल्पविकसित मुलुकहरूमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने देखिन्छ । तथापि, न्यून उत्पादकत्व वृद्धि एवम् विकसित मुलुकहरूको स्वदेश लक्षित विकास नीतिले उदीयमान तथा अल्पविकसित मुलुकहरूलाई असर पर्नसक्ने आँकलन समेत गरिएको छ ।

९. भारतीय अर्थतन्त्र सन् २०१६ मा ६.८ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा सन् २०१७ मा ७.२ प्रतिशत र सन् २०१८ मा ७.७ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रक्षेपण छ। चीनको अर्थतन्त्र भने सन् २०१६ को ६.७ प्रतिशतको तुलनामा सन् २०१७ मा ६.६ प्रतिशत र सन् २०१८ मा ६.२ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रक्षेपण छ।
१०. विकसित मुलुकहरूको मुद्रास्फीति दर सन् २०१७ मा २.० प्रतिशत र सन् २०१८ मा १.९ प्रतिशत रहने मुद्राकोषको प्रक्षेपण छ। सन् २०१६ मा भने यस्तो मुद्रास्फीति दर ०.८ प्रतिशत मात्र रहेको थियो। समष्टिगत मागमा हुने वृद्धिले समग्र मुद्रास्फीतिमा दबाव पर्ने अनुमान गरिएको छ। त्यसैगरी, भारतको मुद्रास्फीति दर सन् २०१६ मा ४.९ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१७ मा ४.८ प्रतिशत र सन् २०१८ मा ५.१ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण छ। साथै, चीनको मुद्रास्फीति दर सन् २०१६ मा २.० प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१७ मा २.४ प्रतिशत र सन् २०१८ मा २.३ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण छ।
११. सन् २००८ को विश्व वित्तीय संकटपश्चात् संयुक्त राज्य अमेरिकाको फेडरल रिजर्वले लिएको गैर-परम्परागत मौद्रिक नीति परिवर्तन गरी सन् २०१५ डिसेम्बरदेखि सामान्यीकरण गर्दै लगेको छ। फेडरल रिजर्वले २०१७ जुन १४ (२०७४ जेठ ३१) मा नीतिगत दर ०.२५ प्रतिशतले बढाएर १.० प्रतिशतदेखि १.२५ प्रतिशतको लक्षित सीमामा कायम गर्ने उद्देश्य राखेको छ। तर यूरो क्षेत्र तथा जापानमा भने मौद्रिक कार्यदिशा लचिलो नै रहने अनुमान छ।
१२. अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषको विश्व वित्तीय स्थायित्व प्रतिवेदन, २०१७ ले वित्तीय स्थायित्वमा क्रमिक सुधार हुँदै आएको जनाएको छ। आर्थिक क्रियाकलापले गति लिन थालेको, बैंक तथा बीमा कम्पनीहरूको मुनाफा बढेको र दीर्घकालीन ब्याजदरमा वृद्धि भएकोले वित्तीय क्षेत्रमा सुधार देखिएको उल्लेख छ। तथापि, पछिल्लो विश्व राजनीतिक परिवेश तथा संरक्षणवादी नीति प्रतिको भुकाव लगायतका कारण अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार तथा पूँजी प्रवाहमा असर पर्न सक्ने मुद्राकोषको आँकलन छ।

आर्थिक स्थितिको समीक्षा

१३. आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (आधारभूत मूल्यमा) ६.९ प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान छ। कृषि, उद्योग तथा सेवा क्षेत्रका गतिविधिहरूमा आएको सुधारका कारण आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादन लक्ष्य (६.५ प्रतिशत) भन्दा केही माथि रहने देखिएको हो।
१४. मौसमी अनुकूलता, कृषिजन्य आगतहरूको आपूर्ति सहजता तथा वन पैदावारको उपजमा भएको विस्तारका कारण समीक्षा वर्षमा कृषि क्षेत्रको वृद्धिदरमा सुधार आएको अनुमान छ। विद्युत आपूर्ति तथा लगानीको वातावरणमा आएको सुधारका कारण गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर उच्च रहेको अनुमान छ।
१५. आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को प्रचलित मूल्यको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन रु. २५९९ अर्बमा उपभोगको अंश ८९.७५ प्रतिशत र बचतको अंश १०.२५ प्रतिशत रहेको छ। कुल राष्ट्रिय बचतको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात ४३.७८ प्रतिशत रहने अनुमान छ। विप्रेषण आप्रवाहको परिमाण उल्लेख्य रहेका कारण कुल राष्ट्रिय बचत अनुपात उच्च देखिएको हो। समीक्षा वर्षमा कुल स्थिर पूँजी निर्माणको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात ३३.८० प्रतिशत र कुल लगानीको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात ४२.५१ प्रतिशत रहेको अनुमान छ।
१६. यसैगरी, खुद निर्यातको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात ३२.२६ प्रतिशतले ऋणात्मक रहेको अनुमान छ। यस्तो अनुपात अघिल्लो वर्ष २९.८९ प्रतिशतले ऋणात्मक थियो। यसले चालु आर्थिक वर्षको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिमा आन्तरिक मागको योगदान केही बढेको संकेत गर्दछ।
१७. आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा वार्षिक औसत मुद्रास्फीति दर ७.५ प्रतिशतको सीमाभित्र राख्ने लक्ष्य लिइएको थियो। चालु आर्थिक वर्षको एघार महिनाको औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर ४.६ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षमा औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर ९.९ प्रतिशत रहेको थियो। वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७४ जेठमा उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर २.८ प्रतिशत रहेको छ। आधार मूल्य प्रभाव र आपूर्ति व्यवस्थामा आएको सुधारका कारण समीक्षा अवधिमा उपभोक्ता मुद्रास्फीति न्यून रहेको हो।

१८. आर्थिक वर्ष २०७३/७४ का लागि नेपाल सरकारले सार्वजनिक गरेको रु. १०४९ अर्बको बजेटमा पूँजीगत खर्च रु. ३१२ अर्ब र चालु खर्च रु. ६१७ अर्ब रहने अनुमान गरिएकोमा २०७४ असार १६ गतेसम्ममा नगद प्रवाहमा आधारित पूँजीगत खर्च ३८.७ प्रतिशत र चालु खर्च ६९.८ प्रतिशत भएको छ। यस अवधिमा सरकारको राजस्व संकलन रु. ५४४ अर्ब ७६ करोड अर्थात् लक्षित रु. ५६५ अर्ब ९० करोडको ९६.३ प्रतिशत पुगेको छ। स्रोत परिचालनको तुलनामा सरकारी खर्च न्यून भएकोले २०७४ असार १६ गते नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकमा रु. २३९ अर्ब ३० करोड नगद मौज्जात कायम रहेको छ।
१९. आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा आन्तरिक ऋण रु. ८८ अर्ब ३४ करोड परिचालन भएको एवम् रु. ३८ अर्ब ७८ करोड भुक्तानी भई खुद आन्तरिक ऋण परिचालन रु. ४९ अर्ब ५६ करोड रहेको देखिन्छ। आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को अन्त्यसम्म सरकारको कुल तिर्न बाँकी आन्तरिक ऋण रु. २८३ अर्ब ७२ करोड रहने देखिन्छ।
२०. आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को एघार महिनासम्ममा रु. ७४ अर्ब २६ करोडले शोधनान्तर बचतमा रहेको छ। अधिल्लो वर्षको सोही अवधिमा शोधनान्तर रु. १७१ अर्ब १५ करोडले बचतमा थियो। आयातको उल्लेख्य विस्तार र विप्रेषण आप्रवाहको वृद्धिदरमा गिरावट आएका कारण शोधनान्तर बचतमा कमी आएको हो।
२१. कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति २०७३ असार मसान्तको रु. १०३९ अर्ब २१ करोडबाट ३.० प्रतिशतले वृद्धि भई २०७४ जेठ मसान्तमा रु. १०७० अर्ब २६ करोड रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को मौद्रिक नीतिमा कम्तीमा ८ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्ने लक्ष्य राखिएकोमा चालु आर्थिक वर्षको एघार महिनासम्मको आयातलाई आधार मान्दा वैकिक क्षेत्रसँग रहेको विदेशी विनिमय सञ्चिति १३.३ महिनाको वस्तु आयात र ११.५ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त छ।
२२. २०७३ असार मसान्तको तुलनामा २०७४ जेठ मसान्तमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग ३.९ प्रतिशतले अधिमूल्यन भएको छ। अधिल्लो वर्षको सोही अवधिमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग ५.५ प्रतिशतले अधिमूल्यन भएको थियो। २०७४ जेठ मसान्तमा अमेरिकी डलर एकको खरिद दर रु. १०२.७७ पुगेको छ। २०७३ असार मसान्तमा उक्त दर रु. १०६.७३ रहेको थियो।

मौद्रिक तथा वित्तीय स्थितिको समीक्षा

मौद्रिक स्थिति

२३. आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को मौद्रिक नीतिमा विस्तृत मुद्राप्रदायको वार्षिक वृद्धिदर १७ प्रतिशत हुने प्रक्षेपण रहेको थियो। २०७४ जेठ महिनामा विस्तृत मुद्राप्रदायको वार्षिक विन्दुगत वृद्धिदर १६.८ प्रतिशत रहेको छ।
२४. चालु आर्थिक वर्षमा मौद्रिक क्षेत्रबाट प्रवाहित हुने कुल आन्तरिक कर्जा २५ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रक्षेपण रहेको थियो। वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७४ जेठ मसान्तमा यस्तो कर्जाको वृद्धिदर २०.९ प्रतिशत रहेको छ। सरकारको पूँजीगत खर्च अपेक्षित स्तरमा हुन नसकेकोले समेत कुल आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर लक्ष्यभन्दा कम रहेको हो।
२५. निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाह हुने कर्जाको वृद्धिदर २० प्रतिशत प्रक्षेपण गरिएकोमा २०७४ जेठमा सोको वार्षिक विन्दुगत वृद्धि २१.८ प्रतिशत रहेको छ। अधिल्लो वर्ष भूकम्प र सीमा नाका अवरोध लगायतका कारण संकुचन भएको अर्थतन्त्रमा सहजता आएसँगै निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा प्रवाह बढेको हो। वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७४ जेठमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको निक्षेप १५.५ प्रतिशतले बढेको छ।

तरलता व्यवस्थापन तथा ब्याजदर

२६. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको अनिवार्य नगद अनुपात बाहेकको अधिक तरलतालाई विगत केही वर्षदेखि संचालन लक्ष्यको रूपमा लिई मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयन हुँदै आएको छ । यस क्रममा यस बैंकले खुला बजार कारोबार, अनिवार्य नगद अनुपात, बैंक दर र निक्षेप संकलन बोलकबोल जस्ता मौद्रिक उपकरणहरूको प्रयोग गर्दै आएको छ । चालु आर्थिक वर्षदेखि ब्याजदर करिडोर पद्धति समेत कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।
२७. २०७३ साउनदेखि २०७४ असार २२ सम्ममा खुला बजार कारोबारका विभिन्न उपकरणहरू, स्थायी तरलता सुविधा तथा विदेशी विनिमय खरिदमार्फत् कुल रु. ५४६ अर्ब २९ करोड तरलता प्रवाह भएको छ ।
२८. २०७३ साउनदेखि २०७४ असार २२ सम्ममा खुला बजार कारोबारमार्फत् रु. ६१ अर्ब तरलता प्रवाह भएको छ । यस अन्तर्गत रिपो बोलकबोलमार्फत् कुल रु. ३३ अर्ब २१ करोड र सोभैं खरीद बोलकबोलमार्फत् रु. २७ अर्ब ७९ करोड तरलता प्रवाह भएको छ । साथै, सो अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले रु. ६२ अर्ब ३९ करोडको स्थायी तरलता सुविधा उपयोग गरेका छन् ।
२९. २०७३ साउनदेखि २०७४ असार २२ सम्ममा यस बैंकले वाणिज्य बैंकहरूबाट अमेरिकी डलर ३ अर्ब ९८ करोड खुद खरिद गरी रु. ४२२ अर्ब ९० करोड खुद तरलता प्रवाह गरेको छ । गत आर्थिक वर्षमा विदेशी विनिमय बजारबाट अमेरिकी डलर ४ अर्ब ४५ करोड खुद खरिद भई रु. ४७१ अर्ब ३५ करोड खुद तरलता प्रवाह भएको थियो ।
३०. २०७३ साउनदेखि २०७४ असार २२ सम्ममा खुलाबजार कारोबारमार्फत् रु. ११५ अर्ब ५ करोड तरलता प्रशोचन गरिएको छ । गत आर्थिक वर्षमा विभिन्न उपकरणहरूमार्फत् कुल रु. ५९१ अर्ब ६३ करोड तरलता प्रशोचन गरिएको थियो ।
३१. २०७३ साउनदेखि २०७४ असार २२ सम्ममा अमेरिकी डलर ४ अर्ब २ करोड र यूरो १२ करोड बिक्री गरी रु. ४४१ अर्ब ५७ करोड बराबरको भा.रु. खरिद भएको छ । गत आर्थिक वर्षमा अमेरिकी डलर ३ अर्ब ४० करोड र यूरो २१ करोड बिक्री गरी रु. ३८५ अर्ब ४६ करोड बराबरको भा.रु. खरिद भएको थियो ।
३२. २०७३ साउनदेखि २०७४ असार २२ सम्ममा वाणिज्य बैंकहरूले रु. १०५३ अर्ब ९४ करोड र अन्य वित्तीय संस्थाहरू (वाणिज्य बैंकहरूबीच बाहेक) ले रु. ३७९ अर्ब १६ करोडको अन्तर-बैंक कारोबार गरेका छन् । गत आर्थिक वर्षमा वाणिज्य बैंकहरू र अन्य वित्तीय संस्थाहरूले क्रमशः रु. ९६१ अर्ब ७२ करोड र रु. १२९ अर्ब ६ करोडको यस्तो कारोबार गरेका थिए ।
३३. गत वर्षको तुलनामा अल्पकालीन ब्याजदरहरू बढेका छन् । २०७४ जेठमा ९१-दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत ब्याजदर १.०३ प्रतिशत रहेको छ । २०७३ जेठमा यस्तो ब्याजदर ०.१२ प्रतिशत रहेको थियो । त्यसैगरी, वाणिज्य बैंकहरूबीचको अन्तर-बैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर २०७३ जेठको ०.३६ प्रतिशतको तुलनामा २०७४ जेठमा २.४६ प्रतिशत रहेको छ ।
३४. चालु आर्थिक वर्ष कर्जा तथा निक्षेपको ब्याजदरमा वृद्धि भएको छ । ब्याजदरमा भएको सुधारले अर्थतन्त्रमा कुल गार्हस्थ्य बचत बढाउन र जोखिमयुक्त क्षेत्रमा हुने अनियन्त्रित कर्जा प्रवाहलाई निरुत्साहन गर्न सहयोग पुऱ्याउने देखिन्छ । २०७३ जेठमा वाणिज्य बैंकहरूको निक्षेपको भारित औसत ब्याजदर ३.०९ प्रतिशत रहेकोमा २०७४ जेठमा ५.९१ प्रतिशत पुगेको छ । त्यसैगरी, कर्जाको भारित औसत ब्याजदर २०७३ जेठको ८.९८ प्रतिशतको तुलनामा २०७४ जेठमा ११.२९ प्रतिशत पुगेको छ ।
३५. कर्जा तथा निक्षेपको भारित औसत ब्याजदर बढेतापनि ब्याजदर अन्तर घटेको छ । वाणिज्य बैंकहरूको कर्जा तथा निक्षेपबीचको भारित औसत ब्याजदर अन्तर २०७३ जेठको ५.९ प्रतिशतबाट २०७४ जेठमा

५.४ प्रतिशतमा भरेको छ। निक्षेपको ब्याजदर बढेका कारण वाणिज्य बैंकहरूको औसत आधारदर भने बढेको छ। यस्तो आधार दर २०७३ जेठको ६.३ प्रतिशतबाट २०७४ जेठमा ९.४ प्रतिशत पुगेको छ।

३६. ब्याजदर वृद्धि भएको परिणामस्वरूप निक्षेपको संरचनामा परिवर्तन आएको छ। २०७४ जेठमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कुल निक्षेपमा चल्तिको अंश ७.९ प्रतिशत, बचतको ३५.८ प्रतिशत र मुद्दतीको अंश ४३.४ प्रतिशत रहेको छ। २०७३ जेठमा चल्तिको अंश ८.५ प्रतिशत, बचतको ४३.८ प्रतिशत र मुद्दतीको ३०.२ प्रतिशत रहेको थियो।

वित्तीय कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन स्थिति

३७. आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को मध्यतिर बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको निक्षेप परिचालन र कर्जा प्रवाहबीचको असन्तुलन बढेको थियो। यो अवस्थालाई सम्बोधन गर्न समष्टिगत विवेकशील उपायहरू अवलम्बन गरिएको फलस्वरूप वित्तीय क्षेत्र स्थायित्व कायम रहेको छ।
३८. वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित विभिन्न ऐनहरूमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ र बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ व्यवस्थापिका संसदबाट संशोधन भएका छन् भने बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ खारेज भई बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ लागू भएको छ। यसका अतिरिक्त निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोषको स्थापना र संचालन सम्बन्धी ऐन, २०७३ जारी भएको छ। कर्मचारी संचय कोष ऐन, २०१९ मा संशोधन भएको छ। संशोधित ऐनहरूले समस्याग्रस्त संस्थाहरूको फरफारक, वित्तीय क्षेत्रको सुशासन तथा वित्तीय साधनको सुरक्षा एवम् प्रभावकारी परिचालनमा सहयोग पुऱ्याउने विश्वास लिइएको छ।
३९. मौद्रिक नीतिको सार्वजनिकीकरण र योजनाबद्ध कार्यान्वयनसँगै निजी क्षेत्रतर्फ कर्जा प्रवाह विस्तार हुँदै गएको छ। २०५९ असार ३२ गते पहिलो पटक औपचारिक रूपमा मौद्रिक नीति सार्वजनिक गर्दाका बखत आर्थिक वर्ष २०५८/५९ को कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग निजी क्षेत्रतर्फ लगानीमा रहेको कर्जाको अनुपात २९.० प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा सो अनुपात ७५.३ प्रतिशत पुगेको छ। विगत केही वर्षयता यस बैंकले कृषि, ऊर्जा, पर्यटन लगायतका क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह विस्तार गर्न चालेको नीतिगत कदमको परिणामस्वरूप यी क्षेत्रमा उल्लेख्य कर्जा विस्तार भएको छ।
४०. कृषि, ऊर्जा, पर्यटन र घरेलु तथा साना उद्योगमा प्रवाहित कर्जा कुल कर्जाको न्यूनतम २० प्रतिशत पुऱ्याउनु पर्ने व्यवस्था अन्तर्गत वाणिज्य बैंकहरूले २०७४ जेठ मसान्तसम्म १७.५ प्रतिशत कर्जा यी क्षेत्रहरूमा लगानी गरेका छन्। २०७३ जेठ मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरूले उक्त क्षेत्रमा १६.८ प्रतिशत कर्जा प्रवाह गरेका थिए।
४१. “युवाहरूलाई व्यवसायिक कृषि कर्जामा प्रदान गरिने ब्याज अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७१ खारेज गरी व्यवसायिक कृषि तथा पशुपंक्षी कर्जामा प्रदान गरिने ब्याज अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७३” नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद्बाट स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ। नयाँ कार्यविधि बमोजिम ब्याज अनुदान दरलाई ४ प्रतिशतबाट वृद्धि गरी ५ प्रतिशत कायम गरिएको छ। साथै, नयाँ कार्यविधिले कृषि तथा पशुपंक्षी व्यवसाय गर्न रु. ७ करोडसम्म कर्जा दिन सक्ने व्यवस्था गरेको छ। २०७३ चैत मसान्तसम्ममा ५१४४ जनाले यस्तो कर्जाको उपयोग गरेका छन्। यस अन्तर्गत रु. ५ अर्ब ९७ करोड ५६ लाख कर्जा बक्यौता रहेको छ भने रु. १७ करोड ७० लाख ब्याज अनुदान प्रदान गरिएको छ।
४२. २०७४ जेठ मसान्तसम्ममा साधारण पुनरकर्जा रु. १३ अर्ब ५३ करोड १३ लाख र निर्यात पुनरकर्जा रु. ८२ करोड ८६ लाख गरी कुल रु. १४ अर्ब ३५ करोड ९९ लाख पुनरकर्जा उपयोग भएको छ। त्यसैगरी, भूकम्प पीडितहरूलाई बढीमा २ प्रतिशतसम्मको ब्याजमा आवासीय घर निर्माण कर्जा प्रदान गर्न यस बैंकबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई शून्य ब्याजदरमा उपलब्ध गराइँदै आएको पुनरकर्जा हालसम्म रु. ८१ करोड ६५ लाख स्वीकृत भइसकेको छ। यसबाट ३८२ जना लाभान्वित हुने भएका छन्।

४३. २०७३ चैत मसान्तसम्म वाणिज्य बैंकहरूले कुल कर्जाको ५.८ प्रतिशत, विकास बैंकहरूले ६.८ प्रतिशत तथा वित्त कम्पनीहरूले ४.६ प्रतिशत कर्जा विपन्न वर्गमा प्रवाह गरेका छन् । समग्रमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको लगानीमा रहेको कर्जाको ५.९ प्रतिशत अर्थात् रु. १०३ अर्ब २ करोड विपन्न वर्गमा प्रवाह भएको छ ।
४४. यस बैंकले बैंक तथा वित्तीय संस्था गाभ्ने/गाभिने तथा प्राप्ति सम्बन्धी प्रक्रिया शुरु गराएपश्चात् २०७४ असार २० गतेसम्म कुल १५५ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू मर्जर/प्राप्ति प्रक्रियामा सामेल भएका छन् । यसमध्ये ११२ वटा संस्थाहरूको इजाजत खारेज हुन गई कुल ४३ संस्था कायम भएका छन् ।
४५. २०७४ असार २२ गतेसम्म “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरू २८, “ख” वर्गका विकास बैंकहरू ४४, “ग” वर्गका वित्त कम्पनीहरू ३० र “घ” वर्गका लघुवित्त संस्थाहरू ५१ गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कुल संख्या १५३ कायम भएको छ ।
४६. २०७४ जेठ मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरूको शाखा संख्या २११६, विकास बैंकहरूको ८०५, वित्त कम्पनीहरूको १४८ र लघुवित्त संस्थाहरूको १८२५ गरी कुल शाखा संख्या ४८९४ पुगेको छ । २०७४ जेठमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको प्रति शाखाबाट औसतमा करिब ५८०९ जनसंख्याले सेवा प्राप्त गर्न सक्ने देखिन्छ । २०७३ जेठमा यस्तो संख्या ६६४७ रहेको थियो ।
४७. २०७३ चैत मसान्तसम्ममा निक्षेप खाता संख्या १ करोड ८८ लाख तथा कर्जा संख्या ११ लाख ८३ हजार पुगेको छ । एटीएम संख्या २०४७ रहेको छ । त्यसैगरी, मोबाइल बैंकिङ्का ग्राहकहरूको संख्या २४ लाख २७ हजार, इन्टरनेट बैंकिङ्का ग्राहकहरूको संख्या ७ लाख ३५ हजार, जारी भएका डेबिट कार्डको संख्या ५१ लाख ८ हजार तथा क्रेडिट कार्डको संख्या ६४ हजार रहेको छ ।
४८. रु. २ लाखसम्मको बैंक निक्षेपलाई सुरक्षण गर्ने व्यवस्था अनुरूप २०७४ जेठ मसान्तसम्ममा ११५ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको जम्मा रु. ३८१ अर्ब ९१ करोड निक्षेपको सुरक्षण गरिएको छ । कर्जा सुरक्षण व्यवस्था अन्तर्गत साना तथा विपन्न क्षेत्र सुरक्षण कार्यक्रमतर्फ रु. ५ अर्ब ५५ करोड एवम् साना तथा मझौला व्यवसाय कार्यक्रमतर्फ रु. ५८ करोड गरी जम्मा रु. ६ अर्ब १३ करोड कर्जा सुरक्षण भएको छ ।
४९. समस्याग्रस्त घोषणा गरिएका १६ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमध्ये ७ वटाको रिजोलुसन प्रक्रिया सम्पन्न भएको छ । जसमध्ये २ वटा संस्था जनरल फाइनेन्स लि. र अरुण फाइनेन्स लि. समस्याग्रस्तबाट हटाई सामान्य रूपमा संचालनमा आइसकेका छन् । हाल कायम रहेका ९ वटा समस्याग्रस्त संस्थाहरूमध्ये ६ वटाको शेयर स्वामित्व हस्तान्तरणको प्रक्रियामा रहेको छ । अर्को एउटाको शेयर स्वामित्व हस्तान्तरणको लागि छलफल भइरहेको छ । बाँकी २ वटा संस्थाको भने मुद्दा अदालतमा विचाराधीन छ ।
५०. २०७३ असारमा वाणिज्य बैंकहरूको औसत निष्क्रीय कर्जा अनुपात १.८ प्रतिशत रहेकोमा २०७३ चैतमा १.७ प्रतिशतमा झरेको छ । त्यसैगरी, उत्पादनशील लगायतका क्षेत्रमा प्रवाह भएको कर्जाको ५० प्रतिशतसम्म कर्जा/प्राथमिक पुँजी-निक्षेप अनुपात गणना गर्दा घटाउन पाउने व्यवस्थापश्चात् वाणिज्य बैंकहरूको कर्जा/प्राथमिक पुँजी-निक्षेप अनुपात २०७४ जेठमा ७०.९६ प्रतिशत कायम भएको छ । यस्तो सुविधालाई समावेश नगर्दा भने कर्जा/प्राथमिक पुँजी-निक्षेप अनुपात ७७.४६ प्रतिशत हुन आउँछ ।
५१. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको चुक्ता पुँजी २०७२ असार मसान्तको रु. १४० अर्ब ७९ करोडबाट २०७४ जेठमा रु. २०९ अर्ब ८० करोड पुगेको छ । आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको चुक्ता पुँजी वृद्धि गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेपश्चात् यी संस्थाहरूले मर्जर/एक्विजिशन, बोनस, हकप्रद एवम् थप शेयर लगायतका माध्यमबाट पुँजी वृद्धि गर्ने कार्य अगाडि बढाएका छन् ।

आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को मौद्रिक नीतिको स्वरूप

मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा

५२. आन्तरिक तथा वाह्य आर्थिक परिदृश्य, चौधौं योजना, नेपाल राष्ट्र बैंकको रणनीतिक योजना, वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति तथा नेपाल सरकारको बजेटमा उल्लिखित नीति, कार्यक्रम तथा प्राथमिकतासँग तादात्म्य कायम गर्दै आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा तय गरिएको छ।
५३. लक्षित आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्न बजेटका नीति तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा सहयोग पुग्ने गरी मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा तय गरिएको छ। आर्थिक गतिविधिमा हुने विस्तारसँगै बढ्ने समष्टिगत मागले मुद्रास्फीतिमा पर्नसक्ने दबावलाई नियन्त्रण गर्न मौद्रिक योगाङ्कहरूलाई वाञ्छित सीमाभित्र राख्नेतर्फ मौद्रिक नीति सजग रहेको छ।
५४. बढ्दो व्यापार घाटा तथा घट्दो विप्रेषण आप्रवाह वृद्धिदरका कारण वाह्य क्षेत्र स्थायित्वमा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभावलाई समेत ध्यानमा राखी मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा तय गरिएको छ।
५५. वित्तीय स्थायित्व प्रवर्द्धन तथा वित्तीय साधनको कुशल बाँडफाँडका लागि व्याजदरलाई उपयुक्त स्तरमा कायम राख्ने र व्याजदरमा आउने उतार-चढाव न्यूनीकरण गर्नेतर्फ मौद्रिक नीति केन्द्रित रहेको छ।
५६. फराकिलो हुँदै गएको व्यापार घाटा न्यूनीकरण गर्न प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा लगानी बढाउँदै लैजानुपर्ने आवश्यकता रहेको छ। यसका लागि कृषि, उर्जा, पर्यटन, साना, मझौला तथा अन्य उत्पादनमूलक उद्योग व्यवसायमा कर्जा प्रवाह बढाउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने कार्यलाई मौद्रिक नीतिले उच्च प्राथमिकतामा राखेको छ।
५७. वित्तीय क्षेत्रको सुदृढीकरण एवम् स्थायित्वका लागि वित्तीय साधन परिचालनमा आवश्यक सन्तुलन कायम गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ। यसका लागि अर्थतन्त्रको दीर्घो विकासमा योगदान पुऱ्याउने क्षेत्रहरूलाई प्रोत्साहित गर्दै रियल स्टेट तथा शेयर कारोबारमा हुने सट्टेबाजी प्रवृत्तिलाई नियन्त्रण गर्न मौद्रिक नीति केन्द्रित रहेको छ।
५८. राज्यको पुनर्संरचनासँगै स्थानीय स्तरमा वित्तीय सेवाको पहुँच विस्तार गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएको सन्दर्भमा सबै स्थानीय तहमा बैंक शाखा विस्तार गर्ने कार्यलाई उच्च प्राथमिकतामा राखिएको छ।

आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्य

५९. मूल्य स्थिरता मौद्रिक नीतिको प्राथमिक लक्ष्यको रूपमा रहँदै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा मुद्रास्फीतिलाई ७ प्रतिशत भित्र सीमित राख्ने मौद्रिक नीतिको लक्ष्य रहेको छ। समष्टिगत मागका कारण मुद्रास्फीतिमा अनावश्यक चाप पर्न नदिन मौद्रिक व्यवस्थापन गरिनेछ।
६०. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा वाह्य क्षेत्र स्थायित्वका लागि कम्तीमा ८ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त हुने विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्नेतर्फ मौद्रिक व्यवस्थापन केन्द्रित गरिनेछ।
६१. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ का लागि तय गरिएको ७.२ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धिदरलाई सहयोग पुऱ्याउने गरी आवश्यक तरलता व्यवस्थापन गरिनेछ।
६२. भारतीय मुद्रासँगको स्थिर विनिमयदरलाई मौद्रिक अंकुशको रूपमा यथावत राखी सोको व्यवस्थापनका लागि मौद्रिक तथा कर्जा योगाङ्कहरूलाई वाञ्छित स्तरमा राखिनेछ।
६३. मौद्रिक प्रक्षेपणका लागि यस बैंकले प्रचलित मूल्यको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (Nominal GDP) लाई आधारका रूपमा लिँदै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को लागि विस्तृत मुद्राप्रदाय वृद्धिदर १८

प्रतिशतको सीमाभित्र कायम गर्ने लक्ष्य लिइएको छ । लक्षित आर्थिक वृद्धिदर, मुद्रास्फीति र मुद्राको आय लोचनशीलता लक्षित विस्तृत मुद्राप्रदाय वृद्धिदर सीमाका आधारहरु हुन् ।

६४. प्रक्षेपित आर्थिक वृद्धिदर तथा मुद्रास्फीति दरको आधारमा सृजना हुन सक्ने समग्र मागको अवस्थालाई दृष्टिगत गर्दा आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा कुल आन्तरिक कर्जा २७.८ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रक्षेपण रहेको छ । नेपाल सरकारको बजेटसँग तादात्म्य हुने गरी आन्तरिक कर्जा वृद्धिको लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ ।
६५. आन्तरिक कर्जाको महत्वपूर्ण सम्भागको रूपमा रहेको निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा विस्तारको सीमा २० प्रतिशत राखिएको छ ।

मौद्रिक नीतिको सञ्चालन लक्ष्य तथा उपकरण

६६. आन्तरिक तथा वाह्य आर्थिक एवम् वित्तीय परिदृश्यका आधारमा तय गरिएको कार्यदिशा र सो अनुरूपको आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्य हासिल गर्न सहज हुने गरी मौद्रिक नीतिका सञ्चालन लक्ष्य तथा उपकरणहरु चयन गरिएका छन् ।
६७. मौद्रिक नीति सञ्चालनका काउन्टर पार्टीहरु वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुले यस बैंकमा राख्नुपर्ने अनिवार्य नगद अनुपात बाहेकको अधिक तरलतालाई मौद्रिक नीतिको सञ्चालन लक्ष्यको रूपमा लिने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।
६८. आर्थिक वर्ष २०७३/७४ देखि कार्यान्वयनमा ल्याइएको ब्याजदर करिडोर पद्धतिलाई समयसापेक्ष परिमार्जन गरिएको छ ।
६९. स्थायी तरलता सुविधा दरलाई ब्याजदर करिडोरको माथिल्लो सीमाको रूपमा लिइने पद्धतिलाई यथावत कायम गरिएको छ । हाल कायम रहेको ७.० प्रतिशतको स्थायी तरलता सुविधा दरलाई यथावत राखिएको छ ।
७०. ब्याजदर करिडोर अन्तर्गत दुई हप्ता अवधिको रिपो दरलाई नीतिगत दरको रूपमा लिइने व्यवस्थालाई यथावत कायम गरिएको छ । दुईहप्ते नीतिगत रिपोदर ५.० प्रतिशत कायम गरिएको छ ।
७१. ब्याजदर करिडोर अन्तर्गतको दुईहप्ते निक्षेप संकलन दरलाई तल्लो सीमाको रूपमा लिइने व्यवस्थालाई यथावत कायम गरिएको छ । दुईहप्ते निक्षेप संकलन दरलाई ३.० प्रतिशत कायम गरिएको छ । यो नीतिगत व्यवस्थाले बजार ब्याजदरमा देखिएको उतार चढावलाई न्यूनीकरण गर्न योगदान पुऱ्याउने विश्वास गरिएको छ ।
७२. तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचना (LMFF) ले इंगित गर्ने तरलताको आधारमा ब्याजदर करिडोरमार्फत् तरलता प्रवाह तथा प्रशोचन गर्ने पद्धतिलाई यथावत कायम गरिएको छ । यसका साथै मौद्रिक नीतिका उद्देश्य तथा वित्तीय बजारको अवस्था समेत हेरेर ब्याजदर करिडोर अन्तर्गत तरलता प्रवाह तथा प्रशोचनको कार्य गरिनेछ ।
७३. तरलताको प्रकृतिका आधारमा नियमित, आकस्मिक एवम् संरचनात्मक खुलाबजार कारोबारका उपकरणहरु साविककै व्यवस्था बमोजिम प्रयोगमा ल्याइने छ । यसका लागि नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र, ९० दिने निक्षेप संकलन बोलकबोल तथा धितोमा आधारित सोभै खरिद/बिक्री बोलकबोल, रिपो/रिभर्स रिपो बोलकबोल जस्ता उपकरणहरु आवश्यकतानुसार प्रयोग गरी तरलता व्यवस्थापन गरिनेछ ।
७४. अनिवार्य नगद अनुपात वाणिज्य बैंकहरुका लागि ६ प्रतिशत, विकास बैंकहरुका लागि ५ प्रतिशत र वित्त कम्पनीहरुका लागि ४ प्रतिशतलाई यथावत राखिएको छ ।
७५. अनिवार्य नगद मौज्जात गणनाको लागि दुई हप्ताको समयावधि तथा ७० प्रतिशतको दैनिक मौज्जात कायम गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।

७६. अन्तिम ऋणदाता सुविधा तथा सुरक्षणपत्रहरूको डिफ्फाउण्ट गर्ने प्रयोजनको लागि प्रयोगमा ल्याइने ७ प्रतिशतको विद्यमान बैंकदरलाई यथावत कायम गरिएको छ ।
७७. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई तोकिएका सुरक्षणपत्रको धितोमा स्थायी तरलता सुविधा प्रदान गर्दा हालको ५ कार्यदिनको सीमालाई ७ कार्यदिन कायम गरिएको छ । यस सुविधाको लागि ऋण-धितो मूल्य अनुपात ९० प्रतिशतसम्म कायम गरिएको छ । साथै, स्थायी तरलता सुविधा बैंकदरमा उपलब्ध गराउने विद्यमान व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।
७८. वाणिज्य बैंकहरूले कायम गर्नुपर्ने वैधानिक तरलता अनुपात १२ प्रतिशत, विकास बैंकहरूले ९ प्रतिशत वित्त कम्पनीहरूले ८ प्रतिशत तथा चल्ती र कल निक्षेप संकलन नगर्ने विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूले ६ प्रतिशतलाई यथावत राखिएको छ ।
७९. यस बैंकले तोकिएका क्षेत्रमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई प्रदान गर्ने साधारण पुनरकर्जा दरलाई ४ प्रतिशतमा र विशेष पुनरकर्जा दरलाई १ प्रतिशतमा यथावत कायम गरिएको छ । यस व्यवस्था अन्तर्गत बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले सम्बन्धित ऋणीसँग साधारण पुनरकर्जामा ९ प्रतिशत र विशेष पुनरकर्जामा ४.५ प्रतिशत भन्दा बढी ब्याज लिन पाउने छैनन् ।
८०. रुग्ण उद्योग, घरेलु तथा साना उद्योग, वैदेशिक रोजगारी, दलित, जनजाति, उत्पीडित, महिला, फरक ढंगले सक्षम व्यक्ति, विपन्न वर्ग तथा समुदायका व्यक्तिद्वारा सञ्चालित साना व्यवसायलाई प्रवर्द्धन गर्न र निर्यातलाई प्रोत्साहन गर्न १ प्रतिशत ब्याजदरमा प्रदान गर्दै आएको विशेष पुनरकर्जा तथा विदेशी मुद्रामा निर्यात प्रोत्साहित गर्न लाइबोर (LIBOR) मा ०.२५ विन्दु थप गरी हुने ब्याजदरमा दिइने निर्यात पुनरकर्जा दरलाई पनि यथावत राखिएको छ ।
८१. गरिबीको गहनता तुलनात्मक रूपमा बढी भएका प्रदेश नं. २ का पर्सा, बारा, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा र सप्तरीका दक्षिणी सीमावर्ती क्षेत्रहरू एवम् उच्च गरिबी रहेका प्रदेश नं. ६ का कालिकोट, हुम्ला, जुम्ला र मुगु तथा प्रदेश नं. ७ का बाजुरा, बझाङ, दार्चुला, डोटी, अछाम र बैतडी जिल्लाहरूमा कृषि तथा साना व्यवसायमा आधारित आयमूलक क्रियाकलापलाई प्रोत्साहित गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई यस बैंकबाट १ प्रतिशत ब्याजदरमा विशेष पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।
८२. हाल यस बैंकले रु. १० अर्ब ८४ करोडको सीमाभित्र रही पुनरकर्जा सुविधा प्रदान गर्दै आएको छ । आर्थिक पुनरुद्धार कोषमा रहेको रु. ५ अर्ब जलविद्युत लगायतका रणनीतिक महत्वका प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा पुनरकर्जा उपलब्ध गराउन उपयोग गर्न सकिने व्यवस्था हुन गइरहेको सन्दर्भमा आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को यस बैंकको मुनाफाबाट समेत रकम छुट्टयाई करिब रु. २० अर्बको पुनरकर्जा कोष स्थापना गरिनेछ । यस व्यवस्थाबाट जलविद्युत लगायतका रणनीतिक महत्वका क्षेत्रमा सहूलियतपूर्ण बैंक कर्जा प्रवाह गर्न सहयोग पुग्ने विश्वास गरिएको छ ।
८३. जलविद्युत, कृषि, पर्यटन, निर्यात, साना एवम् मझौला उद्योग, औषधी उत्पादन, सिमेन्ट, गार्मेन्ट लगायतका क्षेत्रहरूलाई प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रको रूपमा परिभाषित गरिनेछ ।
८४. वाणिज्य बैंकहरूले कृषि क्षेत्रमा १० प्रतिशत, जलविद्युतमा ५ प्रतिशत, पर्यटन क्षेत्रमा ५ प्रतिशत र बाँकी अन्य प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा गरी आफ्नो कुल कर्जाको न्यूनतम २५ प्रतिशत कर्जा २०७५ असारसम्ममा अनिवार्य रूपमा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिनेछ । विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूले समेत प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा आफ्नो कुल कर्जाको न्यूनतम क्रमशः १५ प्रतिशत र १० प्रतिशत कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था यथावत कायम गरिएको छ ।
८५. वाणिज्य बैंकहरूले आफ्नो कुल कर्जा लगानीको ५ प्रतिशत, विकास बैंकहरूले ४.५ प्रतिशत र वित्त कम्पनीहरूले ४ प्रतिशत कर्जा विपन्न वर्गमा लगानी गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई यथावत राखिएको छ । साथै,

वाणिज्य बैंकहरूले विपन्न वर्ग अन्तर्गत प्रत्यक्ष रूपमा प्रवाह गर्नुपर्ने न्यूनतम २ प्रतिशतको कर्जा अनुपात अनिवार्य नहुने व्यवस्था गरिएको छ ।

८६. “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट रिक्सा चालकहरूलाई आफ्नो स्वामित्वमा रिक्सा खरिद गरी आफै सञ्चालन गर्ने प्रयोजनका लागि प्रदान हुँदै आएको विपन्न वर्ग कर्जा सुविधा इलेक्ट्रोनिक रिक्सा खरिदमा समेत प्रदान गरिने व्यवस्था मिलाइने छ ।
८७. साना तथा मझौला उद्योग र व्यावसायिक कृषि परियोजनाको धितोमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट प्रवाह गरिने रु. १० लाखसम्मको परियोजना कर्जालाई विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।

आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को वित्तीय क्षेत्र कार्यक्रम

वित्तीय क्षेत्र सुधार

८८. नेपाल सरकारबाट २०७३ पुस २२ मा स्वीकृत “वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति” मा उल्लेख भएका यस बैंकसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरू क्रमशः कार्यान्वयन गरिने छन् ।
८९. बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ मा भएको व्यवस्था बमोजिम पूर्वाधार विकास बैंक स्थापनाका लागि आवश्यक इजाजत नीति, नियमन र सुपरिवेक्षण सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था गरी सो बैंक स्थापनाका लागि सहजीकरण गरिनेछ ।
९०. विभिन्न संगठित संस्थाहरूमा रहेको यस बैंकको शेयर लगानी क्रमशः विनिवेश (Divestment) गर्दै लगिनेछ ।
९१. संघीयता कार्यान्वयनको सन्दर्भमा अर्को व्यवस्था नभएसम्मका लागि यस बैंकको विराटनगर कार्यालयले प्रदेश नं. १, जनकपुर तथा वीरगंज कार्यालयले साविकको व्यवस्था अनुसारका प्रदेश नं. २ का जिल्लाहरू, केन्द्रीय कार्यालयले प्रदेश नं. ३, पोखरा कार्यालयले प्रदेश नं. ४, सिद्धार्थनगर कार्यालयले साविक बमोजिमका प्रदेश नं. ५ का जिल्लाहरू, नेपालगंज कार्यालयले साविकको व्यवस्था अनुसार प्रदेश नं. ५ का जिल्लाहरू एवम् प्रदेश नं. ६ र धनगढी कार्यालयले प्रदेश नं. ७ को केन्द्रीय बैंकिङ्ग सम्बन्धी कार्य हेर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
९२. सबै स्थानीय तहमा नेपाली मुद्राको सहज आपूर्तिको लागि यस बैंकका कार्यालयहरूले सम्बन्धित प्रदेशमा नोटकोषको उचित व्यवस्थापन गर्नुपर्ने प्रबन्ध मिलाइने छ ।

समष्टिगत विवेकशील नियमन

९३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबीचका क्रियाकलापको अन्तर-सम्बन्ध, यस्ता क्रियाकलापबाट अर्थतन्त्रमा उत्पन्न हुन सक्ने जोखिम तथा वित्तीय क्षेत्रको स्व-चक्रीय व्यवहार (Procyclical Behavior) लाई नियन्त्रण गर्न यस बैंकले समष्टिगत विवेकशील नियमन गर्दै आएको छ ।
९४. वाणिज्य बैंकहरूले बासेल-३ मा आधारित न्यूनतम कमन इक्विटि टियर १ पुँजी अनुपात ४.५ प्रतिशत कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।
९५. कुल जोखिम भारत सम्पत्तिको २.५ प्रतिशत क्यापिटल कन्जरभेसन बफर (Capital Conservation Buffer) कायम गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।
९६. अर्थतन्त्रको चक्रीय प्रभावको कारण वित्तीय क्षेत्रमा पर्न सक्ने असरलाई न्यूनीकरण गर्नका लागि कुल जोखिम भारत सम्पत्तिको अधिकतम २.५ प्रतिशतसम्म अतिरिक्त प्रतिचक्रीय बफर (Counter Cyclical Buffer) कायम गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।

९७. राष्ट्रिय स्तरका विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरुमा समेत चरणवद्ध रुपमा बासेल-३ लागू गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
९८. आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को मौद्रिक नीतिको अर्द्ध-वार्षिक समीक्षामार्फत् कर्जा/प्राथमिक पुँजी-निक्षेप अनुपात गणना गर्दा तोकिएका क्षेत्रमा प्रवाह भएको कर्जाको ५० प्रतिशत घटाउन पाउने सुविधालाई हटाइएको छ । तर, कर्जा/प्राथमिक पुँजी-निक्षेप अनुपात नाघेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले २०७४ असोज मसान्तसम्ममा तोकिएको कर्जा/प्राथमिक पुँजी-निक्षेप अनुपातको सीमाभित्र ल्याइसक्नु पर्नेछ ।
९९. वाणिज्य बैंकहरुले त्रैमासिक रुपमा ४ प्रतिशत लिभरेज अनुपात कायम गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।
१००. वाणिज्य बैंकहरुको लागि बासेल-३ मा आधारित तरलता अनुगमन पद्धति तरलताका आधारमा समेत शीघ्र सुधारात्मक कारवाही (Prompt Corrective Action) लागू गरिनेछ ।
१०१. वाणिज्य बैंकहरुले कुल निक्षेपमा संस्थागत निक्षेपको अंश साविकको ५० प्रतिशतबाट २०७५ असारसम्म ४५ प्रतिशतको सीमाभित्र कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । साथै, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले आफ्नो कुल निक्षेप दायित्वको बढीमा एक चौथाईसम्म सापटी लिनसक्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।
१०२. घरजग्गा क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जा जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्ने उपायको रुपमा लागू गरिएको कुल कर्जाको २५ प्रतिशतसम्मको रियल स्टेट कर्जा सीमा अनुपातलाई निरन्तरता दिइएको छ ।
१०३. एउटै ग्राहक, फर्म, कम्पनी/समूहलाई कोष तथा गैर-कोषमा आधारित सुविधाहरु आफ्नो प्राथमिक पुँजीको बढीमा २५ प्रतिशतसम्म कर्जा प्रवाह गर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।
१०४. उत्पादनमूलक उद्योगहरुमा प्रवाह हुने कर्जाको एकल ग्राहक कर्जा सीमा प्राथमिक पुँजीको बढीमा ३० प्रतिशत र जलविद्युत परियोजना, विद्युत प्रसारण लाइन र केबुलकार निर्माण परियोजनाहरुको हकमा यस्तो सीमा प्राथमिक पुँजीको बढीमा ५० प्रतिशतसम्म हुनसक्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।
१०५. शेयरको धितोमा प्रवाह हुने मार्जिन प्रकृतिको कर्जाको सुरक्षण बापत् शेयरको मूल्याङ्कन गर्दा पछिल्लो १८० दिनको अन्तिम मूल्यको औसत मूल्य वा शेयरको प्रचलित बजार मूल्यमध्ये जुन कम हुन्छ सोको बढीमा ५० प्रतिशत रकमसम्ममात्र कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई यथावत कायम गरिएको छ ।
१०६. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले शेयरको धितोमा जाने मार्जिन प्रकृतिको कर्जा बढीमा आफ्नो प्राथमिक पुँजी बराबरको रकमसम्म मात्र प्रवाह गर्न पाउने व्यवस्था रहेकोमा सो सीमालाई परिमार्जन गरी प्राथमिक पुँजीको ४० प्रतिशत रकमसम्म मात्र प्रवाह गर्न पाउने व्यवस्था गरिनेछ । साथै, एउटै सूचीकृत कम्पनीको शेयरको धितोमा मार्जिन प्रकृतिको कर्जा आफ्नो प्राथमिक पुँजीको बढीमा १० प्रतिशतसम्म मात्र प्रवाह गर्न सक्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
१०७. बैंक तथा वित्तीय संस्थाको १ प्रतिशतभन्दा बढी संस्थापक शेयर धारण गरेका संस्थापक शेयरधनीहरुले आफूले धारण गरेको संस्थापक शेयरमध्ये ५० प्रतिशतभन्दा बढी शेयर धितो राखी कर्जा लिन नपाउने व्यवस्थालाई यथावत कायम राखिएको छ ।
१०८. शेयरको धितोमा कर्जा प्रवाह गर्ने प्रयोजनको लागि संस्थापक शेयरको मूल्याङ्कन गर्दा साधारण शेयरको पछिल्लो १८० दिनको औसत मूल्यको बढीमा ५० प्रतिशत वा संस्थापक शेयरको अन्तिम कारोबारको मूल्यमध्ये जुन कम हुन्छ, सोको आधारमा कायम गर्नुपर्ने र यसरी कायम गरिएको मूल्यको बढीमा ५० प्रतिशत रकमसम्म मात्र कर्जा दिन सकिने व्यवस्थालाई यथावत राखिएको छ ।
१०९. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले प्रदान गर्ने व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जाको रु. १ करोडको सीमालाई वृद्धि गरी रु. १ करोड ५० लाख कायम गरिएको छ ।

११०. काठमाडौं उपत्यकाभित्र रियल स्टेट कर्जा र त्यसको सुरक्षणबीचको अनुपात (एलटीभी रिसियो) हालको ५० प्रतिशतबाट ४० प्रतिशत कायम गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । अन्य स्थानका हकमा साविकको ५० प्रतिशतसम्मको अनुपातलाई निरन्तरता दिइएको छ । यस व्यवस्थाले संघीयता कार्यान्वयन भइरहेको सन्दर्भमा विकेन्द्रित विकासलाई समेत प्रोत्साहित गर्ने विश्वास गरिएको छ ।
१११. काठमाडौं उपत्यका भित्र आवासीय कर्जा र त्यसको सुरक्षणबीचको अनुपात (एलटीभी रिसियो) ५० प्रतिशत कायम गरिएको छ । अन्य स्थानको हकमा साविकको ६० प्रतिशतसम्मको अनुपातलाई यथावत कायम राखिएको छ ।
११२. निजी प्रयोजनका सवारी साधनमा ऋण प्रवाह गर्दा सो सवारीको मूल्याङ्कनको अधिकतम ५० प्रतिशतसम्म मात्र बैंकले लगानी गर्न सक्ने व्यवस्थालाई ६५ प्रतिशत पुऱ्याइएको छ । साथै, व्यक्तिगत विद्युतीय सवारी साधनको हकमा उक्त सीमा ८० प्रतिशत कायम गरिएको छ । तर न्यूनतम ४० सीटका सार्वजनिक यातायात, निर्माण कार्य तथा शिक्षा, स्वास्थ्य लगायतका सेवाका लागि प्रयोग हुने सवारी साधनको हकमा सो सीमा लागू हुने छैन ।
११३. बहु-बैंकिङ्ग कारोबारबाट हुन सक्ने जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्न रु. १ अर्बभन्दा बढी ऋण प्रवाह गर्दा अनिवार्य रूपमा सह-वित्तीयकरणमा जानुपर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ । तर यो व्यवस्था लघुवित्त संस्थालाई दिइने ऋणका हकमा अनिवार्य हुने छैन ।
११४. हायरपचेज कर्जा प्रदान गर्ने अनुमतिप्राप्त संस्थालाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सवारी साधन, मेशिनरी जस्ता स्थिर सम्पत्ति धितो लिई सोको खरिद मूल्यको ५० प्रतिशतसम्म कर्जा प्रदान गरी सम्पत्तिको पूरा मूल्यको बीमा गरेको अवस्थामा सहवित्तीयकरण आवश्यक नपर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

निचमन तथा सुपस्त्रिक्षण

११५. २०७४ असार मसान्तसम्म तोकिए बमोजिमको न्यूनतम चुक्ता पुँजी पुऱ्याउने निर्देशन बमोजिम यस बैंकबाट इजाजत प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु उत्साहप्रद रूपमा सहभागी भएको पाइएको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ मा भएको व्यवस्था बमोजिम आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को वाह्य लेखापरीक्षण एवम् वित्तीय विवरण सार्वजनिक गर्दाको अवस्थासम्ममा तोकिए बमोजिमको न्यूनतम चुक्ता पुँजी पुगेको व्यहोरा वित्तीय विवरणको लेखा सम्बन्धी टिप्पणी (Notes to Account) मा स्पष्ट रूपमा जनाइएको हुनु पर्नेछ । यस अनुरूप तोकिएको चुक्ता पुँजी नपुगेमा विद्यमान व्यवस्था अनुरूप नगद लाभांश र बोनश शेयर वितरण एवम् शाखा विस्तारमा रोक लगाउने, निक्षेप संकलन र कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने तथा बाध्यकारी मर्जरमा लैजाने लगायतका कारवाही अगाडि बढाइने छ ।
११६. यस बैंकले समस्याग्रस्त घोषणा गरी रिजोलुसन प्रक्रिया सम्पन्न भएपश्चात् संचालनमा आएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको चुक्ता पुँजी वृद्धिका सम्बन्धमा छुट्टै नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।
११७. “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले विभिन्न प्रदेशमा रहेका विकट तथा दुर्गम जिल्लाहरु भोजपुर, ओखलढुंगा, मनाङ, रुकुम, सल्यान, जुम्ला, मुगु, हुम्ला, कालिकोट, डोल्पा, जाजरकोट, बझाङ, बाजुरा र दार्चुलाका सदरमुकाम भन्दा बाहिर शाखा खोलेमा निश्चित अवधिका लागि प्रति शाखा रु. १ करोड निर्व्याजी सापटी दिने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ ।
११८. लघुवित्त सेवाको पहुँच कम भएका विभिन्न प्रदेशमा रहेका २२ जिल्लाहरु मनाङ, हुम्ला, डोल्पा, कालिकोट, मुगु, जाजरकोट, बझाङ, बाजुरा, दार्चुला, ओखलढुंगा, जुम्ला, अछाम, बैतडी, रुकुम, सल्यान, भोजपुर, मुस्ताङ, रोल्पा, ताप्लेजुङ, खोटाङ, रसुवा र सोलुखुम्बुमा “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाले सदरमुकाम बाहेकका स्थानमा शाखा खोलेमा रु. ४० लाखसम्म निर्व्याजी सापटी प्रदान गरिनेछ ।
११९. सामाजिक सुरक्षा भत्ता बैंक खातामार्फत् उपलब्ध गराई सबै नेपालीको बैंक खाता खोल्ने नेपाल सरकारको अभियानमा सहयोग पुऱ्याउन बैंक तथा वित्तीय संस्था नभएका गाउँपालिकाहरुमा शाखा

खोली हालसम्म खाता नभएका नेपाली नागरिकहरूको खाता आर्थिक वर्ष २०७४/७५ भित्र खोलेमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई प्रति २५०० खाता बराबर रु. १ करोड निर्व्याजी सापटी एक वर्षको लागि प्रदान गरिनेछ। यो व्यवस्था आर्थिक वर्ष २०७४/७५ सम्म रहनेछ।

१२०. संघीय संरचना अनुसार तय भएका ७४४ स्थानीय तह मध्येका बैंक शाखा नभएका तोकिएका स्थानीय तहमा अनिवार्य रूपमा बैंक शाखा खोल्ने निर्देशन दिइनेछ। यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु सम्बन्धित बैंकको कर्तव्य हुनेछ। निर्देशन पालना नगर्ने बैंकलाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐनमा भएको व्यवस्था बमोजिम आवश्यक कारवाही गरिनेछ। साथै, यस बैंकले सरकारी कारोवारका लागि प्रोत्साहन गर्न तोकिएका स्थानीय तहमा खोल्ने शाखालाई प्रति शाखा रु. १ करोड एक वर्षको लागि निर्व्याजी सापटी प्रदान गर्नेछ।
१२१. इजाजत प्राप्त “ख” तथा “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कार्यक्षेत्रलाई चुक्ता पुँजीको आधारमा जिल्लागत रूपले तोक्ने गरिएकोमा सोलाई संघीय संरचना बमोजिम तोक्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।
१२२. जोखिम व्यवस्थापनका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले अवलम्बन गर्नुपर्ने पद्धति सम्बन्धमा वातावरण तथा सामाजिक जोखिम व्यवस्थापन (Environmental and Social Risk Management) सम्बन्धी निर्देशिका जारी गरिनेछ।
१२३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट प्रवाह हुने अधिविकर्ष कर्जा तथा माग एवम् चालु पुँजी कर्जा सम्बन्धमा छुट्टै निर्देशन जारी गरिनेछ।
१२४. वित्तीय सबलता सूचकाङ्क (Financial Soundness Indicators) रिपोर्टिङ्ग संयन्त्र विकास गर्नुका साथै प्रणालीगत जोखिम विश्लेषणका लागि पूर्व सचेतना प्रणाली (Early Warning System) मा सुधार गरिनेछ।
१२५. वाणिज्य बैंकहरूमा Nepal Financial Reporting Standard (NFRS) लागू गर्न NFRS Migration Guidelines to Banks & Financial Institutions जारी गरिएकोमा विद्यमान निर्देशनमा गर्नुपर्ने संशोधनहरूको पहिचान गरी नयाँ निर्देशन जारी गरिनेछ। NFRS लाई अन्य बैंक वित्तीय संस्थाहरूमा समेत क्रमशः लागू गरिनेछ।
१२६. सर्वसाधारणले नगद बोकी आफ्नो खाता रहेको बैंकसम्म गई रकम जम्मा गर्नु पर्दा कारोबार लागत बढ्नुको साथै जोखिमको समेत सम्भावना रहने हुँदा बैंकिङ्ग सेवा तथा कारोबारलाई थप सरल तथा सहज बनाउन ग्राहकले जुनसुकै बैंक वा वित्तीय संस्थामा गई आफ्नो खाता रहेको बैंकमा रकम जम्मा गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।
१२७. यस बैंकले तोकेको मापदण्ड पूरा गरेका राष्ट्रियस्तरका विकास बैंकहरूलाई स्वदेशी प्रतीतपत्रको कारोबार गर्न स्वीकृति दिने व्यवस्था मिलाइनेछ।
१२८. नगद कारोबारबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न रु. ३० लाखभन्दा बढीको कारोबार अनिवार्य रूपमा चेकमार्फत् गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा २०७४ साउन १ देखि रु. १० लाख वा सो भन्दा बढीको रकम भुक्तानी गर्दा अनिवार्य रूपमा एकाउन्टपेयी चेकमार्फत् गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ।
१२९. हालसम्म रु. १० लाखभन्दा माथिको कर्जाको मात्र कर्जा सूचना दिने व्यवस्था रहेकोमा प्रत्येक कर्जाको सूचना कर्जा सूचना केन्द्रलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने व्यवस्था गरिनेछ। साथै, रु. १० लाखभन्दा कम कर्जाको सूचना निःशुल्क रूपमा लिनु/दिनु पर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।
१३०. कर्जा सूचना विनियमावली, २०५९ मा वाणिज्य बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई शुल्क लिई वा नलिई कर्जा सूचना उपलब्ध गराउने भन्ने व्यवस्था रहेकोमा सम्बन्धित व्यक्ति/ऋणीलाई समेत यो सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनेछ।

१३१. यस बैंकबाट इजाजत प्राप्त संस्थाले नियमित रूपमा कर्जा सूचना केन्द्रमा सूचना नपठाएमा त्यस्तो सूचना नपठाउने संस्थालाई कारवाही गरिनेछ ।
१३२. नेपालको विद्यमान भुक्तानी प्रणालीलाई आधुनिकीकरण गर्न भुक्तानी तथा फछ्यौट ऐनको मस्यौदा तयार गरिनेछ । त्यसैगरी, रियल टाइम ग्रस सेटलमेन्ट सिस्टम (RTGS) स्थापना सम्बन्धी कार्यलाई अगाडि बढाउनुका साथै राष्ट्रिय सानो मूल्य भुक्तानी रणनीति (National Small Value Payment Strategy) तर्जुमा गरिनेछ ।
१३३. भुक्तानी एवम् फछ्यौटलाई थप प्रभावकारी र सुदृढ बनाउन राष्ट्रिय भुक्तानी स्वीच/द्वार (National Payment Switch/Gateway) स्थापनाको प्रक्रिया अगाडि बढाउनुका साथै दूरसंचार सञ्जालमार्फत् हुने कारोबारलाई समेत यसमा समावेश गरिनेछ ।
१३४. वित्तीय पहुँच विस्तार गर्न र भुक्तानी प्रणालीलाई सुरक्षित एवम् प्रभावकारी बनाउन Financial Technology (FinTech) को प्रयोगलाई बढावा दिइनेछ । त्यस्तो FinTech कारोबारको अनुगमन गर्न उपयुक्त किसिमको Regulatory Technology (RegTech) संयन्त्र निर्माणको लागि आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ ।
१३५. विद्युतीय भुक्तानी कारोबारलाई थप सुदृढ एवम् जोखिमरहित बनाउन यस्ता कारोबारहरूको निगरानी (Oversight) लाई प्रभावकारी बनाइने छ ।
१३६. वित्तीय कारोबारको आधुनिकीकरणसँगै वित्तीय मध्यस्थता लागतमा कमी आई कर्जा तथा निक्षेपबीचको ब्याजदर अन्तर घट्दै जानुपर्ने सम्बन्धमा सरोकारवालाहरूको ध्यानाकर्षण भएको सन्दर्भमा यस सम्बन्धी प्रभावकारी अनुगमन गरी ब्याजदर अन्तरलाई वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीतिले मार्गनिर्देश गरे अनुरुपको स्तरमा कायम राख्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ ।

लघुवित्त तथा वित्तीय ग्राहक संरक्षण

१३७. लघुवित्त संस्थाहरूले आफ्ना ग्राहकहरूको हकहितका लागि खडा गरेका विभिन्न कोषहरूलाई एकीकृत गरी कार्यविधि बनाएर मात्र त्यस्तो कोषमा रहेको रकम उपयोग गर्न सकिने व्यवस्था गरिनेछ ।
१३८. लघुवित्त संस्थाहरूको इजाजतका लागि आवेदन लिने कार्य स्थगित गरिएको छ । वित्तीय सेवाको पहुँच कम रहेका र तुलनात्मक रूपमा उच्च गरिवी भएका हिमाली तथा पहाडी जिल्लाहरूमा लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूलाई शाखा खोल्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
१३९. वित्तीय सेवा लिने ग्राहकहरूको हित संरक्षणका लागि सेवा शुल्क सम्बन्धमा यस बैंकले जारी गरेको मार्गदर्शनलाई पुनरावलोकन गरिनेछ ।
१४०. ज्येष्ठ नागरिक, फरक ढंगले सक्षम र साक्षर नभएका व्यक्तिहरूलाई सहज रूपमा बैंकिङ्ग सेवा उपलब्ध गराउन प्रत्येक बैंक तथा वित्तीय संस्थाले त्यस्ता ग्राहकहरूलाई विशेष काउण्टर तोकौ सेवा दिनु पर्ने व्यवस्था गरिनेछ । साथै, बैंक तथा वित्तीय संस्थाको एटीएम सेवा फरक ढंगले सक्षम व्यक्ति-मैत्री बनाउन आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
१४१. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले “सूचना तथा गुनासो सुनुवाई डेस्क” का लागि गुनासो सुन्ने अधिकारी तोक्दा कम्तिमा वरिष्ठ व्यवस्थापक वा सो भन्दा माथिको अधिकारीलाई तोक्नु पर्ने र एक आर्थिक वर्षमा प्राप्त गुनासो र सुनुवाई भएको गुनासोको संख्यात्मक विवरण आफ्नो वार्षिक विवरणमा प्रकाशन गर्नुका साथै यस बैंकमा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१४२. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले मुद्दती निक्षेप खाता खोल्ने ग्राहकलाई सो मुद्दती निक्षेप रसिदको धितोमा कर्जा प्रदान गर्दा खाता खोल्दाकै वखत कर्जामा लाग्ने ब्याजदर तय गर्नुपर्ने र यसरी तय भएको ब्याजदरभन्दा बढी लिन नपाइने व्यवस्था गरिनेछ ।

१४३. हाल बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कर्जा प्रवाह गर्ने प्रयोजनका लागि ऋणीबाट लिने धितो सम्पत्तिको मूल्याङ्कन, धितो सकार र धितो लिलामी गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक मापदण्ड तयार गरिनेछ ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

१४४. नेपालमा हुने कार्ड कारोबारको हिसाव मिलान भारतीय मुद्रामा भारतबाट भइरहेको र त्यस वापतको शुल्क भुक्तानी तथा फछ्यौट समेत भारतीय मुद्रामा गर्नुपर्ने विद्यमान व्यवस्थाले कार्ड कारोबारको लागत बढाएको छ । यसलाई सम्बोधन गर्न विदेशी सेवा प्रदायकहरूबाट नेपालभित्र हुने इलेक्ट्रोनिक कार्ड कारोबारको फछ्यौट नेपालमै गरी खुद रकममात्र भुक्तानी हुने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१४५. इजाजत प्राप्त संस्थाहरूले नगद परिवर्त्य विदेशी मुद्राबाट मात्र सटही दिने गरेका तर विद्यमान अवस्थामा बैंकिङ्ग उपकरणको बढ्दो प्रयोगका कारण उपयुक्त उपकरणबाट समेत सटही दिन सक्ने व्यवस्था गर्न आवश्यक देखिएकोले निश्चित मापदण्ड पूरा गरेका इजाजतप्राप्त संस्थाहरूलाई प्वाइन्ट अफ सेल (PoS) मार्फत् सटही दिन सक्ने तथा आफ्नो सेवाको भुक्तानी लिन सक्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
१४६. इजाजत प्राप्त होटलहरूले आफ्नो सेवा बिक्री गर्दा मात्र सटही दिन सक्ने व्यवस्था रहेकोमा अब उपरान्त होटलमा बस्ने आफ्ना ग्राहकलाई आवश्यक परेमा प्रति ग्राहक अधिकतम ३०० अमेरिकी डलर बराबरसम्म सटही दिन सक्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
१४७. भारत भ्रमणमा जानेहरूलाई भा.रु.१ लाखसम्म नगद प्रदान गर्ने व्यवस्था रहेकोमा विरामी बाहेक अन्य विभिन्न प्रयोजनको लागि भारत जाँदा भा.रु. ५० हजारभन्दा बढीको सटही सुविधा लिनुपर्दा अनिवार्य रूपमा कार्ड वा बैंकिङ्ग उपकरणमार्फत् सटही प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
१४८. विदेशी मुद्रा सटही सम्बन्धमा अनौपचारिक कारोबारलाई नियन्त्रित गर्ने प्रयोजनको लागि प्रचार-प्रसार बढाउँदै देशका पर्यटकीय तथा मुद्रा सटही कारोबार हुने विभिन्न स्थानमा विदेशी मुद्रा इजाजतप्राप्त संस्थाबाट मात्र साट्नु पर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
१४९. नेपालका वायुसेवा प्रदायक कम्पनीहरूमा काम गर्ने विदेशी नागरिकको श्रम स्वीकृति र सम्झौताको अवधि वहाल रहेको अवस्थामा प्रचलित कानून बमोजिम बढीमा १ वर्षको पारिश्रमिक पठाउने गरी एकैपटक स्थायी सटही सुविधा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१५०. नेपाली नागरिक, फर्म तथा संस्थाहरूले आफ्नो व्यवसाय गर्न वा भइरहेको व्यवसाय विस्तार गर्न यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिई विदेशमा रहेका आफ्ना नातेदार, अन्य व्यक्ति, गैर-आवासीय नेपाली वा संघ संस्थाबाट बैंकले तोकेको शर्तको अधिनमा रही अमेरिकी डलर २ लाखसम्म ऋण लिने व्यवस्था रहेकोमा सोलाई वृद्धि गरी अमेरिकी डलर ५ लाखसम्म र भारतको हकमा ५ करोड भारतीय रुपैयाँसम्म ऋण लिन सक्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
१५१. विद्यमान व्यवस्था बमोजिम इजाजत प्राप्त बैंकहरूले आफूसँग भएको विदेशी मुद्रा विदेशस्थित बैंकमा लगानी गर्दा अधिकतम २ वर्षसम्म लगानी गर्न सक्ने व्यवस्था रहेकोमा पूर्ण तरल सरकारी सुरक्षणपत्रमा बढीमा ५ वर्षसम्मका लागि लगानी गर्न सक्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
१५२. नेपालमा सञ्चालन भइरहेका विभिन्न पूर्वाधार विकास निर्माणका आयोजनाहरूले आयोजना निर्माणका क्रममा चालु खर्चलाई धान्न अल्पकालीन सुविधा (Short Term Advances) आवश्यक परी विदेशबाट ल्याउनुपर्ने भएमा त्यस्तो ऋण सहज रूपमा लिन सक्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
१५३. विदेशी लगानीकर्ताहरूलाई लाभांश फिर्ता लैजाने वर्तमान व्यवस्थामा सरलीकरण गर्दै जाने नीति लिइनेछ । यस अन्तर्गत वार्षिक रु. १० करोडसम्मको लाभांश वितरण गर्ने फर्म, कम्पनी, संस्थाहरूले तोकिएको कागजात पेश गरी वाणिज्य बैंकमार्फत् सोभै सटही सुविधा पाउन सक्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

१५४. हवाईजहाज, दूरसंचारका पार्टपूजा तथा मेडिकल इक्विपमेन्टका पार्टपूजा आधिकारिक एजेन्टमार्फत् तत्कालै विदेशबाट मगाउनु परेमा अमेरिकी डलर १० हजारसम्मका सामानहरु विक्रेताले उधारोमा पठाइदिएमा त्यस्ता सामान नियमानुसार भन्सार जाँच पास भई आएको ९० दिनभित्र कागजातका आधारमा भुक्तानी पठाउन सकिने व्यवस्था गरिनेछ ।
१५५. हुण्डी कारोबारलाई निरुत्साहित गर्न विभिन्न देशहरुबाट प्राप्त हुने विप्रेषण रकम बैकिङ्ग प्रणालीबाट भित्र्याउन आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ । साथै, हुण्डी लगायतका विदेशी मुद्रा सम्बन्धी गैर-कानूनी कारोबारमा संलग्न व्यक्ति तथा संस्थालाई कानून कार्यान्वयन गर्ने निकायहरूसँग समन्वय गरी कारवाही गरिनेछ ।
१५६. विदेशी विनिमय सम्बन्धी विद्यमान अन्य व्यवस्थाहरुलाई यथावत राखिएको छ ।

अन्त्यमा,

१५७. चालु आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिको अर्द्ध-वार्षिक समीक्षा गर्दाका वखत बैकिङ्ग क्षेत्रको साधन परिचालनमा केही दबावको स्थिति रहेता पनि पछिल्लो समय यसमा सुधार हुँदै आएको छ । आर्थिक गतिविधि विस्तार प्रति राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय चासो बढेको अवस्थामा नेपाल सरकारको बजेटसँग तादात्म्य कायम गरी तर्जुमा गरिएको आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयनबाट समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व तथा लक्षित आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।
१५८. प्रस्तुत मौद्रिक नीति तर्जुमाको क्रममा सहयोग पुऱ्याउने नेपाल सरकारका निकायहरु, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु, विभिन्न व्यावसायिक संघ-संस्थाहरु, विद्वत् वर्ग, सञ्चार माध्यम लगायत सबै सरोकारवालाहरुलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दै यो मौद्रिक नीतिमा व्यवस्था गरिएका नीति तथा कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनमा सदाभै सबैको सहयोग प्राप्त हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

अनुसूची १
आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को मौद्रिक नीतिको लक्ष्य तथा प्रगति विवरण

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१.	५५	आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को बजेटमा उल्लेख भए बमोजिम उपभोक्ता मुद्रास्फीति दरलाई ७.५ प्रतिशतको सीमाभित्र राखिने ।	आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को ११ महिनामा औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर ४.६ प्रतिशत कायम रहेको ।
२.	५६	कम्तिमा ८ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त हुने विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्ने ।	२०७४ जेठ मसान्तमा विदेशी विनिमय सञ्चिति रु. १०७० अर्ब २६ करोड कायम रहेको । चालु आर्थिक वर्षको ११ महिनासम्मको आयातलाई आधार मान्दा उक्त सञ्चिति १३.३ महिनाको वस्तु आयात र ११.५ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहेको ।
३.	५७	नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित ६.५ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहयोग पुग्ने गरी आवश्यक तरलताको व्यवस्थापन गरिने ।	आवश्यकता अनुसार तरलता व्यवस्थापन गर्ने गरिएको ।
४.	५९	विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदरलाई १७ प्रतिशतमा सीमित गरिने ।	वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७४ जेठ मसान्तमा विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर १६.८ प्रतिशत रहेको ।
५.	६०	आन्तरिक कर्जा विस्तार लक्ष्य २५ प्रतिशत कायम गरिएको ।	वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७४ जेठ मसान्तमा कुल आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर २०.९ प्रतिशत रहेको ।
६.	६१	निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा २० प्रतिशतले बढ्ने ।	वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७४ जेठ मसान्तमा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जाको वृद्धिदर २१.८ प्रतिशत रहेको ।
७.	६४	दुई हप्ता अवधिको बजारमा आधारित पूर्व निर्धारित रिपो रेटलाई नीतिगत दरको रूपमा लिइने ।	दुई हप्ता अवधिको रिपो र निक्षेप संकलन सम्बन्धी कार्यविधि मिति २०७३/४/२३ देखि कार्यान्वयनमा ल्याइएको । समीक्षा अवधिमा दुई हप्ता अवधिको रिपो बोलकबोलको ब्याजदर अधिकतम ४.८७५३ प्रतिशत र न्यूनतम ३.७२२३ प्रतिशत कायम रहेको ।
८.	६४	खुला बजार कारोबार सञ्चालन समितिले दुई कार्य दिन अगाडिको भारत औसत अन्तर-बैंक दरमा २०० बेसिस प्वाइन्ट थपी रिपो रेट निर्धारण गर्ने र सो दरमा तोकिएका काउण्टरपार्टीहरूलाई घोषित रकममा बोलकबोल गर्ने र आवश्यक परे समानुपातिक ढंगले रिपो बोलकबोलको बाँडफाँड गरिने ।	स्वीकृत कार्यविधि अनुसार समीक्षा अवधिमा पटक/पटक गरी रु. ३८ अर्बको रिपो बोलकबोल आह्वान गरिएकोमा जम्मा रु. ५ अर्ब ४० करोडको मात्र बोल परेको र सोही अनुरूप बाँडफाँड भएको ।
९.	६४	खुला बजार कारोबार सञ्चालन समितिले रिपो रेट निर्धारण गर्दा आवश्यक पर्ने भारत औसत अन्तर-बैंक दर गणना गर्ने ।	स्वीकृत कार्यविधि अनुसार भारत औसत अन्तर-बैंक दरका आधारमा रिपो रेट निर्धारण गर्ने गरिएको ।
१०.	६५	बजारमा आधारित पूर्व निर्धारित ब्याजदरमा दुईहप्ते निक्षेप संकलन बोलकबोलमार्फत् तरलता प्रशोचन गर्ने ।	२०७४ असार २२ गतेसम्म १४ दिने निक्षेप संकलन बोलकबोलमार्फत् पटक-पटक गरी कुल रु. ४३ अर्ब ७५ करोड तरलता प्रशोचन गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
११.	६५	खुला बजार कारोबार सञ्चालन समितिले दुई कार्य दिन अगाडिको भारत औसत अन्तर-बैंक दरमा १० आधार बिन्दु (बेसिस प्वाइन्ट) ले घटाई निक्षेप संकलन दर निर्धारण गर्ने तथा काउण्टरपार्टीहरूलाई रकममा बोलकबोल गर्न आह्वान गरिने । बोलकबोलको बाँडफाँड आवश्यक परे समानुपातिक विधिमाफत् गरिने ।	अन्तरबैंक व्याजदरको आधारमा निक्षेप संकलन बोलकबोलको व्याजदर निर्धारण गरिएको । २०७४ असार २२ सम्म पटक-पटक गरी १४ दिने निक्षेप संकलन बोलकबोल गरी जम्मा रु. ४३ अर्ब ७५ करोडको तरलता प्रशोचन गर्दा निक्षेप संकलनको व्याजदर अधिकतम २.१९८२ प्रतिशत र न्यूनतम ०.२४८७ कायम भएको ।
१२.	६६	मौद्रिक नीतिका उद्देश्य र तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनाले निर्धारण गरेको तरलता परिमाणलाई आधार बनाई खुला बजार कारोबार समितिले आवश्यकता अनुसार दुई हप्ता अवधिको निक्षेप संकलन बोलकबोल आह्वान गर्ने ।	तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनाबाट निर्धारित तरलता परिमाणका आधारमा आवश्यकता अनुसार निक्षेप संकलन गरिएको ।
१३.	६७	अन्तर-बैंक व्याजदर र दुई हप्ता अवधिको रिपो रेट व्याजदर करिडोरभित्र रहने ।	२०७४ असार २२ गते गरिएको दुई हप्ता अवधिको निक्षेप संकलन बोलकबोलका लागि निर्धारित ०.५४०७ प्रतिशत व्याजदरलाई करिडोरको तल्लो सीमा मान्दा अन्तर बैंक व्याजदर र दुई हप्ता अवधिको रिपो रेट करिडोर भित्रै रहेको ।
१४.	६८	लक्षित अन्तर-बैंक व्याजदर करिडोरको तल्लो वा माथिल्लो कुन सीमामा रहन्छ, सोको अनुभवको आधारमा व्याजदर करिडोर पद्धतिमा क्रमशः सुधार गर्दै लगिने ।	व्याजदर करिडोर कार्यान्वयनको प्रारम्भिक चरणमा रहेको र यसलाई समय सापेक्ष रुपमा परिमार्जन गर्दै लगिने ।
१५.	६९	खुला बजार कारोबार विनियमावली, २०७१ मा व्यवस्था गरिएका धितोमा आधारित सोभै बिक्री, खरिद, रिपो र रिभर्स रिपो बोलकबोल जस्ता खुला बजार उपकरणहरूको साविककै व्यवस्था बमोजिम आवश्यकतानुसार तरलता व्यवस्थापनका लागि प्रयोग गरिने ।	खुला बजार कारोबार सञ्चालन समितिको निर्णय बमोजिम आवश्यक उपकरणहरूको प्रयोग साविककै व्यवस्था बमोजिम भइरहेको । २०७४ असार २२ सम्म १२ पटकमा गरी रु. २७ अर्ब ७९ करोडको सोभै खरिद गरिएको । त्यसैगरी, रिपोमाफत् ३ पटकमा रु. २७ अर्ब ८१ करोडको तरलता प्रवाह र रिभर्स रिपोमाफत् २२ पटकमा गरी रु. ६४ अर्ब २५ करोडको तरलता प्रशोचन गरिएको ।
१६.	७२	अनिवार्य नगद मौज्जात कायम गर्ने अवधिलाई साविक एक हप्ताबाट दुई हप्ता गरिएको । यस्तो मौज्जात दैनिक रुपमा ७० प्रतिशत कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको र ठीक दुई हप्ता अगाडिको एक हप्ताको औसत स्वदेशी निक्षेपको आधारमा मौज्जात अनुपात गणना गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	२०७३/०५/२७ मा परिपत्र जारी भएको ।
१७.	७३	विद्यमान तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनालाई आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गरिने ।	परिमार्जन भइरहेको ।

अनुसूची २
आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को वित्तीय क्षेत्र, लघुवित्त तथा विदेशी विनिमय सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमहरूको प्रगति विवरण

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१.	७९	वाणिज्य बैंकहरूले आफ्नो कुल कर्जाको २० प्रतिशत तोकिएका उत्पादनशील क्षेत्रमा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्थामध्ये कृषि तथा ऊर्जा क्षेत्रमा प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जाको न्यूनतम सीमा हालको १२ प्रतिशतबाट २०७४ असार मसान्तसम्ममा १५ प्रतिशत पुऱ्याउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको ।	२०७३/१०/२५ मा परिपत्र जारी भएको । २०७४ जेठ मसान्तसम्ममा वाणिज्य बैंकहरूले कृषि, ऊर्जा, पर्यटन, घरेलु तथा साना उद्योग लगायतका उत्पादनशील क्षेत्रमा कुल कर्जाको १७.५ प्रतिशत कर्जा प्रवाह गरेका ।
२.	८०	तोकिएका उत्पादनशील क्षेत्रमा न्यूनतम कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने गरी हाल कायम रहेको व्यवस्था अनुरूप कर्जा प्रवाह नगरेमा २०७४ असार मसान्तदेखि त्यस्तो नपुग रकममा बैंक दरमा हर्जाना लगाइने ।	
३.	८१	पर्यटकीय सम्भावना रहेका तर तुलनात्मक रूपमा विकास हुन नसकेका पर्यटकीय गन्तव्य पाथिभरा, माइपोखरी, हलेसी, लाडटाड, स्वर्गद्वारी, माथिल्लो मुस्ताङ, गढीमाई, जनकपुरधाम, रारा तथा खप्तड क्षेत्रमा सुविधा सम्पन्न स्तरीय होटल स्थापना गर्न साधारण पुनरर्ज्या उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिने ।	२०७३/०५/०८ मा परिपत्र जारी भएको ।
४.	८३	आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को बजेटमा उल्लेख भए बमोजिम युवा तथा साना व्यवसायीहरूलाई तोकिएका व्यावसायिक कृषिमा प्रवाह हुने कर्जामा ५ प्रतिशतका दरले ब्याज अनुदान उपलब्ध गराउने तथा सो क्षेत्रमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट प्रवाह गरिने कर्जालाई सरल बनाउन “युवाहरूलाई व्यावसायिक कृषि कर्जामा प्रदान गरिने ब्याज अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७१” मा आवश्यक संशोधन गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	नेपाल सरकारबाट मिति २०७३/१२/०२ मा “युवाहरूलाई व्यावसायिक कृषि कर्जामा प्रदान गरिने ब्याज अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७१” खारेज गरी “व्यावसायिक कृषि तथा पशुपंक्षी कर्जामा प्रदान गरिने ब्याज अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७३” पारित भएको । यस सम्बन्धमा २०७३/१२/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
५.	८४	हालसम्म बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको लक्षित वर्गमा नपरेका र आर्थिक रूपमा विपन्न वर्गभन्दा माथि रहेकाहरू (Missing Middle) लाई कर्जा प्राप्त गर्न सहज होस् भन्ने उद्देश्यले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूका साना तथा मझौला व्यवसाय डेस्क (SME Desk) लाई थप प्रभावकारी बनाउन अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	स्थलगत निरीक्षणको क्रममा नियमित अनुगमन भइरहेको ।
६.	८५	आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को बजेटमा उल्लेख भए अनुसार उद्यमशील युवाहरूलाई लगानीको वीउपुँजी (Seed Capital) उपलब्ध गराउने उद्देश्यले स्थापना हुने च्यालेन्ज फण्डको सुविधा प्राप्त गर्ने युवाहरूलाई आवश्यक हुने थप वित्तीय साधन उपलब्ध गराउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई प्रोत्साहित गरिने ।	च्यालेन्ज फण्ड स्थापना हुन नसकेको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
७.	८५	च्यालेन्ज फण्डको सुविधा प्राप्त गर्ने युवाहरूलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले थप कर्जा प्रवाह गरेमा त्यस्तो कर्जा उत्पादनशील कर्जा तथा विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गर्ने व्यवस्था मिलाइने।	
८.	८६	वाणिज्य बैंकहरूले विपन्न वर्गमा लगानी गर्नुपर्ने ५ प्रतिशतको कर्जा अनुपातलाई यथावत् राखी यस अन्तर्गत न्यूनतम २ प्रतिशत कर्जा प्रत्यक्ष रूपमा लगानी गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको।	२०७३/०५/१३ मा परिपत्र जारी गरिएको।
९.	८७	व्यावसायिक कृषि परियोजनाको धितोमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट प्रवाह गरिने रु. १० लाखसम्मको परियोजना कर्जालाई विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गर्ने व्यवस्था मिलाइने।	२०७३/०५/१३ मा परिपत्र जारी गरिएको।
१०.	८८	मौद्रिक नीतिमा उल्लिखित व्यवस्थाहरूको प्रगतिका सम्बन्धमा त्रैमासिक समीक्षा गरिने।	मौद्रिक नीतिको प्रथम त्रैमासिक, अर्द्ध-वार्षिक र तेस्रो त्रैमासिक समीक्षा गरी सार्वजनिक गरिएको।
११.	९०	वाणिज्य बैंकहरूले विवेकशील नियमन अन्तर्गत २०७३ साउनदेखि बासेल-३ मा आधारित न्यूनतम कमन इक्विटि टियर १ पूँजी अनुपात ४.५ प्रतिशत कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको।	यस अनुसारको व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याइएको।
१२.	९१	बैंकहरूको कुल जोखिम भारित सम्पत्तिको २.५ प्रतिशत विन्दुले हुने पूँजी क्यापिटल कन्जरभेसन बफर कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने। तोकिए बमोजिम कायम गर्न नसक्ने बैंकहरूले नाफाको रकम मध्येबाट पूँजीका लागि संचित गरेर मात्र वितरण गर्न सक्ने व्यवस्था कार्यान्वयन गरिने।	यस अनुसारको व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याइएको।
१३.	९२	वाणिज्य बैंकहरूको कुल जोखिम भारित सम्पत्तिको अधिकतम २.५ प्रतिशत विन्दुसम्मको अतिरिक्त काउन्टर सिक्लिङ बफर २०७४ असार भित्र कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको।	यस सम्बन्धी व्यवस्था आवश्यकतानुसार लागू गरिने।
१४.	९३	राष्ट्रिय स्तरका विकास बैंकहरूमा हाल रहेको समानान्तर पूँजी गणना विधि हटाई बासेल-२ पूर्ण रूपमा लागू गर्ने व्यवस्था मिलाइने।	२०७३/०४/१७ मा परिपत्र जारी गरिएको।
१५.	९३	राष्ट्रिय स्तरका वित्त कम्पनीहरूमा समेत समानान्तर रूपमा बासेल-२ बमोजिम पूँजी गणना गर्ने व्यवस्था मिलाइने।	२०७३/०५/०८ मा परिपत्र जारी गरिएको।
१६.	९४	वाणिज्य बैंकहरूका लागि बासेल-३ मा आधारित तरलता अनुगमन पद्धति लागू गर्ने र तरलताका आधारमा समेत शीघ्र सुधारात्मक कारवाही लागू गरिने।	यस सम्बन्धी व्यवस्था कार्यान्वयन गर्न आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढेको।
१७.	९५	कर्जा जोखिमबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा पर्न सक्ने नोक्सानीका लागि समयमै तयार रहन सुक्ष्म निगरानी जस्ता कर्जा नोक्सानी व्यवस्थालाई अझ मजबुत र जोखिममा आधारित बनाउँदै लगिने।	सुक्ष्म निगरानी गर्ने कार्य निरन्तर रूपमा भइरहेको।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१८.	९७	वाणिज्य बैंकहरूले त्रैमासिक रुपमा ४ प्रतिशत लिभरेज अनुपात कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको । २०७५ साउनदेखि यस अनुपातमा बासेल कमिटीको मार्गदर्शनका आधारमा पुनरावलोकन गरिने ।	यस अनुसारको व्यवस्था कार्यान्वयनमा रहेको ।
१९.	९८	वाणिज्य बैंकहरूले कुल निक्षेपमा संस्थागत निक्षेपको अंश साविकको ६० प्रतिशतबाट घटाई ५० प्रतिशतको सीमाभित्र राख्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको ।	२०७३/०४/१७ मा परिपत्र जारी गरिएको । २०७४ जेठ मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरूको संस्थागत निक्षेपको अंश ४६.९८ प्रतिशत रहेको । २०७३ असारमा यस्तो निक्षेपको अंश ५१.३ प्रतिशत रहेको ।
२०.	९८	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू (घ वर्गका बाहेक) ले आफ्नो कुल निक्षेप दायित्वको बढीमा एक चौथाईसम्म सापटी लिन सक्ने व्यवस्था गरिएको ।	२०७३/०४/१७ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
२१.	१०४	मार्जिन प्रकृतिको कर्जाको सुरक्षण वापत सेयरको मूल्याङ्कन गर्दा पछिल्लो १८० दिनको अन्तिम मूल्यको औसत मूल्य वा सेयरको प्रचलित बजार मूल्यमध्ये जुन कम हुन्छ, सोको बढीमा ५० प्रतिशत रकमसम्म मात्र कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको ।	२०७३/०५/०८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
२२.	१०७	सेयरको धितोमा कर्जा प्रवाह गर्ने प्रयोजनको लागि संस्थापक सेयरको मूल्याङ्कन गर्दा साधारण सेयरको पछिल्लो १८० दिनको औसत मूल्यको बढीमा ५० प्रतिशत वा संस्थापक सेयरको अन्तिम कारोबारको मूल्यमध्ये जुन कम हुन्छ, सोको आधारमा कायम गर्नुपर्ने र यसरी कायम गरिएको मूल्यको बढीमा ५० प्रतिशत रकमसम्म मात्र कर्जा दिन सकिने व्यवस्था गरिएको ।	२०७३/०५/०८ मा परिपत्र जारी भई नियमित अनुगमन भइरहेको ।
२३.	१०८	रियल स्टेट कर्जा र त्यसको सुरक्षणबीचको अनुपात (एलटीभी अनुपात) हालको ६० प्रतिशतबाट बढीमा ५० प्रतिशत कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको ।	२०७३/०५/०८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
२४.	१०८	आवासीय रियल स्टेट कर्जाको (एलटीभी अनुपात) ६० प्रतिशतसम्म रहने व्यवस्था गरिएको ।	२०७३/०५/०८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
२५.	१०९	रु. ५० करोड वा सोभन्दा बढीको बहु-बैंकिङ्ग कर्जा उपयोग गर्ने ऋणीहरूको कर्जालाई सहवित्तीयकरण कर्जामा परिणत गर्नुपर्ने सीमा वृद्धि गरी रु. १ अर्ब कायम गरिएको ।	२०७३/०५/०८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
२६.	११४	वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति स्वीकृत भएपश्चात् उक्त रणनीतिमा उल्लिखित कार्यक्रमहरू चरणबद्ध रुपमा कार्यान्वयन गर्दै लगिने ।	वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीतिमा उल्लेखित कार्यतालिका बमोजिम यस बैंकसँग सम्बन्धित कार्यहरू चरणबद्ध रुपमा कार्यान्वयन गरिने ।
२७.	११५	बैंक तथा वित्तीय संस्था लगायतका सूचक संस्थाहरूले सम्पत्ति शुद्धिकरण एवम् निवारण सम्बन्धी तयार गर्नुपर्ने विवरण तथा प्रतिवेदन आवश्यक सफ्टवेयर निर्माण गरी विद्युतीय माध्यमबाट पठाउनुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	goAML Software Install भई प्रयोगमा ल्याउन सबै “क” वर्गका बैंकहरूलाई Schema उपलब्ध गराई उक्त Software प्रयोग गर्ने विधिको बारेमा आवश्यक जानकारी गराइएको र उक्त Software परीक्षण प्रयोगको क्रममा रहेको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
२८.	११६	सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण तथा आतंककारी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी नियन्त्रण सम्बन्धी नियमन, निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षणका कार्यहरूलाई थप प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाउन राष्ट्रिय जोखिम मूल्याङ्कन प्रतिवेदनलाई समेत आधार मानी जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण प्रणाली क्रमिक रूपमा लागू गरिने।	जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण प्रणाली क्रमिक रूपमा लागू गर्ने कार्य भइरहेको।
२९.	११८	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले महानगरपालिका तथा उप-महानगरपालिका क्षेत्रभित्र र नगरपालिकाका केन्द्र बाहेकका स्थानहरूमा शाखा खोल्न एवम् २०७२ वैशाखको भूकम्पबाट अति प्रभावित काठमाडौं उपत्यका बाहेकका जिल्लाहरूमा रहेका इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाका शाखा स्वीकृत स्थानमा रहन असुविधा हुन गएमा सोही जिल्लाको अन्य उपयुक्त स्थानमा त्यस्तो शाखा स्थानान्तरण गर्न यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनु नपर्ने व्यवस्था गरिएको।	२०७३/०६/११ परिपत्र जारी गरिएको।
३०.	११९	दूर्गम तथा ग्रामीण भेगमा रहेका सर्वसाधारणको वित्तीय सेवामा पहुँच पुगोस् भन्ने हेतुले ई-म्यापिङ्गका आधारमा तय गरिएका वित्तीय पहुँच कम भएका जिल्लाहरूमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले अनिवार्य रूपमा शाखा खोल्नुपर्ने व्यवस्था मिलाइने।	ई-म्यापिङ्ग सम्बन्धी कार्य अन्तिम चरणमा रहेको।
३१.	१२०	द्वन्द्वकालमा विस्थापित भएका बैंकहरूका शाखाको पुनर्स्थापनालाई प्रभावकारी बनाइने तथा निजी क्षेत्रका बैंकहरूलाई समेत त्यस्ता स्थानमा शाखा खोल्न प्रोत्साहित गरिने।	२०७३/०५/१३ मा परिपत्र जारी गरिएको। नेपाल बैंक लिमिटेड, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड र कृषि विकास बैंक लिमिटेडका द्वन्द्वकालमा विस्थापित ३१८ शाखाहरूमध्ये २०७३ चैत मसान्तसम्ममा १५७ शाखा पुनर्स्थापना भएका।
३२.	१२१	पूर्वाधारका क्षेत्रमा लगानी गर्न निजी क्षेत्र समेतको सहभागितामा पूर्वाधार विकास बैंक स्थापना गर्ने कार्य अगाडि बढाइने।	पूर्वाधार विकास बैंक स्थापना गर्न नीतिगत प्रक्रिया अगाडि बढाइने।
३३.	१२२	समग्र बैंकिङ्ग प्रणालीको संस्थागत सुशासन एवम् जोखिम व्यवस्थापनको गुणस्तर सुधार गर्नका लागि पारदर्शिता, खुलासा, स्वार्थको द्वन्द्व, अनुपालना लगायतका विषयमा अन्तर्राष्ट्रिय असल अभ्यास समेटी बैंक तथा वित्तीय संस्थाका सञ्चालकहरूलाई अभिमुखीकरण गर्न "सञ्चालक शिक्षा कार्यक्रम" सञ्चालन गरिने।	२०७३/९/२६ मा परिपत्र जारी गरिएको।
३४.	१२३	वाणिज्य बैंकहरूमा नेपाल फाइनान्सियल रिपोर्टिङ्ग स्ट्याण्डर्ड (NFRS) लागू गर्ने प्रयोजनका लागि मार्गदर्शन जारी गरिएको। उक्त मार्गदर्शन बमोजिम वाणिज्य बैंकहरूले तयार गर्नुपर्ने वित्तीय विवरणहरूको ढाँचा सम्बन्धी मस्यौदा समेत तयार भई NFRS कार्यान्वयन गर्ने क्रममा विद्यमान निर्देशनमा गर्नुपर्ने संशोधनहरूको पहिचान गरी नयाँ मार्गदर्शन जारी गरिने।	यस सम्बन्धमा Uniform Chart of Accounts को मस्यौदालाई अन्तिम रूप दिई NFRS लागू गर्ने सम्बन्धी प्रक्रिया अगाडि बढाउने क्रममा रहेको।
३५.	१२३	NFRS लाई अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा समेत लागू गर्ने व्यवस्था मिलाइने।	पहिलो चरणमा वाणिज्य बैंकमा लागू भएपश्चात् अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा क्रमिक रूपमा लागू गरिने।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
३६.	१२४	सामाजिक सुरक्षा भत्ता बैंक खातामार्फत् उपलब्ध गराउन तथा सबै नेपालीको बैंक खाता अभियान सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था मिलाइने ।	यस सम्बन्धमा आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गर्न नेपाल सरकार, संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयको अगुवाईमा समन्वय गर्ने कार्य भइरहेको ।
३७.	१२५	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले संस्थागत उत्तरदायित्व सम्बन्धी कार्यमा थप क्रियाशील हुन आफ्नो मुनाफाको कम्तीमा १ प्रतिशत रकम छुट्ट्याउनु पर्ने र आफ्नो जनशक्तिको दक्षता अभिवृद्धिका लागि कुल कर्मचारी खर्चको न्यूनतम ३ प्रतिशत रकम तालिम तथा वृत्ति विकासमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७३/९/२६ मा जनशक्ति दक्षता अभिवृद्धि गर्ने सम्बन्धमा र २०७३/१०/१२ मा संस्थागत उत्तरदायित्व सम्बन्धमा परिपत्र जारी गरिएको ।
३८.	१२६	नगद कारोबारबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न रु. ५० लाखभन्दा बढीको कारोबार अनिवार्य रूपमा चेकमार्फत् गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा उक्त सीमालाई घटाई रु. ३० लाख कायम गरिएको ।	२०७३/०५/०८ मा परिपत्र जारी भई नियमित अनुगमन भइरहेको ।
३९.	१२७	“राष्ट्रऋण मार्गदर्शन, २०६०” मा आवश्यक परिमार्जन गरिने ।	मार्गदर्शन परिमार्जनको कार्य अन्तिम चरणमा रहेको ।
४०.	१२७	सरकारी ऋणपत्रहरूको प्रमाणपत्रलाई अभौतिकीकरण गरी भुक्तानी व्यवस्थालाई सरलीकृत गर्नका लागि नयाँ सफ्टवेयर प्रयोगमा ल्याइने ।	यस सम्बन्धमा कार्यदल गठन भई सोमार्फत् Business Requirement तयार गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा रहेको ।
४१.	१२८	नेपालको विद्यमान भुक्तानी प्रणालीलाई आधुनिकीकरण र व्यवस्थित गर्न साभेदार संस्थाहरूको समन्वयमा रियल टाइम ग्रस सेटलमेन्ट सिस्टम, सेन्ट्रल सेक्युरिटीज डिपोजिटरी तथा नेशनल पेमेन्ट स्वीच/गेटवे जस्ता विषयहरूमा अध्ययन गरिने ।	RTGS, CSD, National Payment Switch/Gateway को अध्ययन गरी सो सम्बन्धी छुट्टाछुट्टै प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा RTGS स्थापना सम्बन्धी प्रतिवेदन तयार भइसकेको । साथै, CSD, National Payment Switch/Gateway स्थापना सम्बन्धी प्रतिवेदन तयार पार्ने कार्य भइरहेको ।
४२.	१२९	लघुवित्त संस्थाहरूमार्फत् हुने बहु-बैंकिङ्ग कारोबारलाई व्यवस्थित गर्न उक्त संस्थाहरूलाई कर्जा सूचना केन्द्रमा आवद्ध हुनुपर्ने व्यवस्था मिलाई कर्जा सूचना प्रणालीलाई प्रभावकारी तुल्याइने ।	लघुवित्त संस्थाहरूलाई सूचना केन्द्रमा आवद्ध गराइएको ।
४३.	१३०	लघुवित्त संस्थाहरूले कर्जा लगानी गर्दा ग्राहकसँग लिने ब्याजदर सम्बन्धित संस्थाको कोषको लागत (Cost of fund) मा बढीमा ७ प्रतिशत स्प्रेड कायम गरी ब्याजदर निर्धारण गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	२०७३/९/२६ मा परिपत्र जारी भई नियमित अनुगमन भइरहेको ।
४४.	१३१	संघीय संरचना तथा ई-म्यापिङ्गको अध्ययन प्रतिवेदन समेतलाई दृष्टिगत गरी लघुवित्त संस्थाहरूको वित्तीय पहुँचको अवस्था, स्तर वृद्धि, मर्जर/प्राप्ति तथा संचालन सम्बन्धमा अध्ययन गरी आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरिने र यस्तो व्यवस्था नभएसम्मका लागि लघुवित्त संस्था स्थापना एवम् वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्रको लागि आवेदन लिने कार्य स्थगन गरिएको ।	२०७३/०६/११ मा सूचना जारी गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
४५.	१३१	वित्तीय सेवाको पहुँच कम रहेका मनाङ, हुम्ला, जुम्ला, डोल्पा, कालिकोट, मुगु, जाजरकोट, बझाङ, बाजुरा र दार्चुला जिल्लामा प्रधान कार्यालय स्थापना गरी उक्त १० जिल्ला कार्यक्षेत्र रहने लघुवित्त संस्था स्थापनाको लागि विद्यमान इजाजत नीतिलाई यथावत राखिएको ।	२०७३/०६/११ मा सूचना जारी गरिएको ।
४६.	१३२	राष्ट्रिय स्तरको थोक कर्जा प्रदान गर्ने लघुवित्त संस्थाहरूले २०७५ असार मसान्तसम्म न्यूनतम चुक्ता पूँजी रु. ६० करोड कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको ।	२०७३/०५/०८ मा परिपत्र जारी गरिएको । २०७४ जेठ मसान्तमा उक्त संस्थाहरूको कुल चुक्ता पूँजी रु. १ अर्ब ५० करोड रहेको ।
४७.	१३३	लघुवित्त संस्थाहरूबाट प्रवाह हुने कर्जा सीमा निम्न अनुसार कायम गरिएको : (क) विपन्न तथा न्यून आय भएका व्यक्तिलाई सामूहिक जमानीमा लघुउद्यम वा व्यवसाय सञ्चालन गर्न प्रति समूह सदस्य रु. १ लाखबाट रु. ३ लाख र विगत दुई वर्षदेखि कर्जा उपयोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्यको हकमा रु. ३ लाखबाट रु. ५ लाख । (ख) नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधि अन्तर्गत सोलार सिस्टम र/वा बायोग्यास प्रयोजनको लागि प्रति परिवार रु. ६० हजारबाट रु. २ लाख । (ग) विपन्न तथा न्यून आय भएका व्यक्तिलाई धितो लिई लघुउद्यम वा व्यवसाय सञ्चालन गर्न प्रति समूह सदस्य रु. ३ लाखबाट रु. ५ लाख र विगत दुई वर्षदेखि कर्जा उपयोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्यको हकमा रु. ५ लाखबाट रु. ७ लाख । (घ) बैंक तथा वित्तीय संस्था नभएका गा.वि.स.हरूमा लघुवित्त संस्थाहरूबाट स्वीकारयोग्य धितो लिई समूहमा आवद्ध भएका तथा नभएका व्यक्तिहरूलाई लघुउद्यम सञ्चालन गर्न रु. ७ लाखबाट रु. १० लाख । (ङ) समूहमा आवद्ध नभएका विपन्न तथा न्यून आय भएका व्यक्तिलाई धितो लिई रु. ६० हजारबाट रु. ३ लाख ।	२०७३/०५/०८ मा परिपत्र जारी गरिएको र यस अनुरूप अनुगमन भइरहेको ।
४८.	१३४	निर्धारित पुँजीकोष कायम नगर्ने लघुवित्त संस्थाहरूलाई शीघ्र सुधारात्मक कारवाही गर्ने सम्बन्धमा छुट्टै नीतिगत व्यवस्था गरिने ।	यस सम्बन्धी शीघ्र सुधारात्मक कारवाही विनियमावली लागू भइसकेको ।
४९.	१३५	जनसाधारणलाई वित्तीय सेवाको उपयोग गर्नका लागि प्रोत्साहन गर्न, वित्तीय सेवाका ग्राहकहरूको हित संरक्षण गर्न तथा वित्तीय समावेशीकरण बढाउन नेपाल सरकारबाट राष्ट्रिय वित्तीय साक्षरता नीति स्वीकृत भएपश्चात् सो अनुसारको कार्य अगाडि बढाइने ।	वित्तीय साक्षरता नीतिको मस्यौदा स्वीकृतिको लागि नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयमा पेश गरिएको ।
५०.	१३६	लक्ष्मण कोरिया, इजरायल, अष्ट्रेलिया लगायतका देशबाट आप्रवाह हुनुपर्ने विप्रेषण रकमको अधिकतम अंश बैकिङ्ग प्रणालीबाट भित्र्याउने सम्बन्धमा आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरिने ।	पहिलो चरणमा दक्षिण कोरियाको लागि नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालयबाट आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गर्न २०७३ माघमा कमिटी गठन भई कार्य अघि बढेको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
५१.	१३७	भारत बाहेक तेस्रो मुलुकहरुबाट ड्राफ्ट-टी.टी.को माध्यमबाट वस्तु आयात गर्दा एक पटकमा बढीमा अमेरिकी डलर ४० हजार बराबरसम्मको परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी दिन पाइने व्यवस्था रहेकोमा सो सीमामा वृद्धि गरी अमेरिकी डलर ५० हजार कायम गरिने ।	२०७३/०४/२८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
५२.	१३८	भारतबाट परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी हुने गरी सफटवेयर खरिद गर्नुपरेमा हाल एकपटकमा बढीमा अमेरिकी डलर १० हजार सीमा रहेकोमा यसलाई वृद्धि गरी अमेरिकी डलर १५ हजारसम्मको सफटवेयर एल.सी.मार्फत् आयात गर्न पाउने व्यवस्था गरिने ।	२०७३/०४/२३ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
५३.	१३९	यस बैंकमा प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानीको लेखाङ्कन अनिवार्य रूपमा अद्यावधिक गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानीको लेखाङ्कन गर्ने सम्बन्धमा २०७३/१२/३१ मा सार्वजनिक सूचना जारी गरिएको ।
५४.	१४०	इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाहरुलाई कारोबारको विवरण पेश गर्न बैंकको कार्यालयमा आई विवरण बुझाउनु पर्ने व्यवस्थाले सेवाग्राहीलाई परेको कठिनाईलाई समाधान तथा व्यवस्थित गर्ने उद्देश्यले इजाजतपत्र प्राप्त व्यक्ति/संस्थाबाट अनलाइन तथ्याङ्क लिने व्यवस्था गरिने ।	२०७४/०२/०१ मा सार्वजनिक सूचना जारी गरिएको ।
५५.	१४१	विप्रेषण व्यवसायमा संलग्न संस्थाहरुले क्रमशः निम्न बमोजिम न्यूनतम चुक्ता पुँजी कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको । (क) रेमिटयान्स कार्ड जारी गर्ने कम्पनीको हकमा रु. २५ करोड । (ख) प्रिन्सिपल कम्पनी भई कारोबार गर्ने विप्रेषक फर्म, कम्पनी वा संस्थाले रु. ५ करोडबाट रु. १० करोड । (ग) विदेशस्थित प्रिन्सिपल कम्पनीको एजेन्ट भई विप्रेषणको कारोबार गर्ने फर्म, कम्पनी वा संस्थाले रु. १ करोडबाट रु. २ करोड ।	२०७३/०५/०५ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
५६.	१४२	मनिचेञ्जर व्यवसायमा संलग्न संस्थाहरुले क्रमशः निम्न बमोजिम न्यूनतम चुक्ता पुँजी कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको । (क) भारतीय रुपैयाँ खरिद-विक्री कारोबारका लागि रु. ५ लाखलाई यथावत । (ख) परिवर्त्य विदेशी मुद्राको खरिद कारोबारका लागि रु. १० लाखबाट रु. १५ लाख । (ग) उपरोक्त दुबै कारोबार गर्ने संस्थाका लागि रु. १५ लाखबाट रु. २० लाख ।	२०७३/०५/०५ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
५७.	१४३	परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा खाता हुने नेपालीले आफ्नो खाताबाट वस्तु तथा सेवा खरिद गर्ने प्रयोजनका लागि वार्षिक अमेरिकी डलर १५ हजारसम्म भुक्तानी दिन सक्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७३/०४/२३ मा परिपत्र जारी गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
५८.	१४४	कार्डको प्रचलन बढ्दै गएको र विदेशी पर्यटकहरूले पनि त्यस्ता कार्ड ल्याई सोबाट नेपाली रुपैयाँमा सटही लिँदा मनिचेञ्जरहरूले पनि पोइन्ट अफ सेल (PoS) मार्फत् कार्डबाट सटही दिन सक्ने व्यवस्थाका सम्बन्धमा अध्ययन गरिने ।	यस सम्बन्धी अध्ययन कार्य समाप्त भई प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्य भइरहेको ।
५९.	१४५	परिवर्त्य विदेशी मुद्राको मागलाई दृष्टिगत गरी खरिददर मात्र उल्लेख हुने विदेशी मुद्राहरूको खरिददर र बिक्रीदर दुवै तोकिएको बिक्री गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	२०७३/०४/२४ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
६०.	१४६	श्रम स्वीकृति लिई कार्य गरिरहेका विदेशी नागरिकहरूले परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा तेस्रो मुलुकमा पारिश्रमिक पठाउनु पर्दा तोकिए बमोजिमको कागजात लिई तोकिए बमोजिमको रकम बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट सोभै भुक्तानी गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	२०७३/०५/२३ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
६१.	१४७	वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको बारेमा जनचेतना जगाई सो बचतपत्रको बिक्री प्रवर्द्धन गर्न बढी संख्यामा नेपालीहरू वैदेशिक रोजगारमा रहेका प्रमुख मुलुकहरूमा नेपाल सरकारका सम्बन्धित निकाय, बिक्री एजेण्टका विदेशस्थित कार्यालयहरू तथा रेमिट्यान्स कम्पनीहरू लगायतको समन्वयमा चेतनामूलक प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने ।	यस सम्बन्धी प्रवर्द्धनात्मक कार्य सम्पन्न भएको ।

अनुसूची ३
मौद्रिक सर्वेक्षणको प्रक्षेपण

(रु. करोडमा)

मौद्रिक योगाङ्क	२०७२ असार	२०७३ असार	२०७४ असार ^अ	२०७५ असार ^{प्र}	वार्षिक परिवर्तन							
					२०७२/७३		२०७३/७४		२०७४/७५			
					रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत		
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	७४७२८.७	९५६०२.२	९९९३८.८	१०३५३८.८	१८८९५.३	१/	२५.३	६९००.०	२/	७.२	३६००.०	३.६
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	८४७६७.९	१०६९८३.१	११२०४७.६	११७१४६.३	२२२१५.२		२६.२	५०६४.५		४.७	५०९८.७	४.६
१.२ वैदेशिक दायित्व	१००३९.२	११३८०.९	१२९०८.८	१३६०७.५	१३४१.७		१३.४	७२८.०		६.४	१४९८.७	१२.४
क. विदेशी मुद्रा निक्षेप	९४३९.६	१०९३८.३	११७६८.१	१३२५१.३	१४९८.८		१५.९	८२९.८		७.६	१४८३.२	१२.६
ख. अन्य वैदेशिक दायित्व	५९९.६	४४२.५	३४०.७	३५६.२	-१५७.१		-२६.२	-१०१.८		-२३.०	१५.५	४.५
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	११३०५१.४	१२८८५५.७	१६०४३२.४	२०३६९९.२	१७७८२.४	१/	१५.७	२९०१३.३	२/	२२.५	४३२६६.८	२७.०
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	१५२७३४.५	१८०५६९.५	२१८५१३.५	२७९२९३.१	२७८३५.०		१८.२	३७९४४.१		२१.०	६०६९९.६	२७.८
क. सरकारलाई गरेको खुद कर्जा	१२७२१.१	८७७५.९	१२८३९.०	३२८३९.०	-३९४५.२		-३१.०	४०६३.१		४६.३	२००००.०	१५५.८
अ. सरकारमाथिको दावी	१६१०२.५	२०२७७.८	२४८३९.०	३२८३९.०	४१७५.३		२५.९	४५६१.३		२२.५	८०००.०	३२.२
आ. सरकारी निक्षेप	३३८१.३	११५०१.९	१२०००.०	०.०	८१२०.६		२४०.२	४९८.१		४.३	-	-
ख. गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूलाई गरेको कर्जा	१०१०.१	८२२.७	८३१.३	८३९.६	-१८७.४		-१८.६	८.६		१.०	८.३	१.०
ग. वित्तीय संस्थाहरूलाई गरेको कर्जा	१६०८.८	१७४४.४	१७७१.४	१८४८.४	१३५.६		८.४	२७.१		१.६	७६.९	४.३
अ. सरकारी	३२६.०	३४१.४	३४७.५	३९६.०	१५.४		४.७	६.१		१.८	४८.५	१४.०
आ. गैर-सरकारी	१२८२.८	१४०२.९	१४२३.९	१४५२.४	१२०.१		९.४	२१.०		१.५	२८.४	२.०
घ. निजी क्षेत्रलाई गरेको कर्जा	१३७३९.४	१६९२२६.५	२०३०७१.७	२४३६८६.१	३१८३२.०		२३.२	३३८४५.३		२०.०	४०६१४.३	२०.०
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	३९६८३.१	५१७१३.८	५८०८१.१	७५५१३.९	१००५२.६	१/	२५.३	८९३०.८	२/	१७.३	१७४३२.८	३०.०
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम२)	१८७७८०.२	२२४४५७.९	२६०३७१.१	३०७२३७.९	३६६७७.७		१९.५	३५९१३.३		१६.०	४६८६६.८	१८.०
३.१ मुद्रा प्रदाय (क+ख), एम१+	१३७६०४.९	१६३४४८.२	१६७२२५.३	१८१७३०.६	२५८४३.३		१.८	३७७७.१		२.३	१४५०५.४	८.७
क. मुद्रा प्रदाय (एम१)	४२४७४.५	५०३२८.७	५६३६८.२	६५३३०.७	७८५४.२		१.८	६०३९.५		१२.०	८९६२.५	१५.९
मुद्रा	२७००८.०	३२७४८.३	३८३१५.५	४४२५४.४	५७४०.२		२१.३	५५६७.२		१७.०	५९३८.९	१५.५
चलती निक्षेप	१५४६६.४	१७५८०.४	१८०५२.७	२१०७६.३	२११४.०		१३.७	४७२.३		२.७	३०२३.६	१६.७
ख. बचत तथा कल निक्षेप	९५१३०.४	११३११९.५	११०८५७.१	११६३९९.९	१७९८९.१		१८.९	-२२६२.४		-२.०	५५४२.९	५.०
३.२. आवधिक निक्षेप	५०१७५.३	६१००९.७	९३१४५.९	१२५५०७.३	१०८३४.४		२१.६	३२१३६.२		५२.७	३२३६१.४	३४.७
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम३)	१९७२१९.७	२३५३९६.२	२७२१३९.३	३२०४८९.३	३८१७६.५		१९.४	३६७४३.१		१५.६	४८३५०.०	१७.८

अ - अनुमान

प्र - प्रक्षेपित

१/ विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. १९७८.१४ करोड समायोजन

२/ विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नोक्सान रु. २५६३.४४ करोड समायोजन

तालिका सूची

तालिका १	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)
तालिका २	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)
तालिका ३	कुल राष्ट्रिय आय तथा बचत
तालिका ४	राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (२०७१/७२ = १००)
तालिका ५	मौद्रिक सर्वेक्षण
तालिका ६	मौद्रिक सर्वेक्षण (वार्षिक विन्दुगत)
तालिका ७	ब्याजदर संरचना
तालिका ८	सोभै बिक्री र खरिद बोलकबोल
तालिका ९	रिपो र रिभर्स रिपो बोलकबोल
तालिका १०	निक्षेप संकलन बोलकबोल
तालिका ११	ब्याजदर करिडोर
तालिका १२	सरकारी वित्त स्थिति (नगद प्रवाहमा आधारित)
तालिका १३	नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण
तालिका १४	नेपाल सरकारको खुद आन्तरिक ऋण
तालिका १५	वैदेशिक व्यापार
तालिका १६	शोधनान्तर स्थिति
तालिका १७	बैकिङ्ग क्षेत्रसँग रहेको कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति
तालिका १८	विदेशी मुद्राको खरिद/बिक्री

तालिका १
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन
(२०५७/५८ को मूल्यमा)

शिराक	रु. करोडमा						प्रतिशत परिवर्तन				
	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४
कृषि	२२,४७३.०	२२,७१९.३	२३,७५२.२	२४,०१९.८	२४,०२०.६	२५,२९०.१	१.१	४.५	१.१	०.०	५.३
कृषि तथा वन मत्स्यपालन	२२,०९५.०	२२,३३१.०	२३,३४४.८	२३,५७७.५	२३,५७७.५	२४,५६९.९	१.१	४.५	१.०	-०.२	५.३
गैर कृषि	४१,६६३.१	४३,७४९.६	४६,५५३.५	४८,३६५.५	४८,४४१.५	५२,१९१.७	५.०	६.४	३.९	०.२	७.७
उद्योग	९,८११.२	१०,०७३.३	१०,७८४.०	१०,९३९.९	१०,२४६.६	११,३६२.१	२.७	७.१	१.४	-६.३	१०.९
खानी तथा उत्खनन	२७७.०	२८२.५	३१५.९	३२३.३	३१४.३	३४०.१	२.०	११.९	२.३	-२.८	८.२
उत्पादन उद्योग	४,३४४.५	४,५०५.९	४,७८८.८	४,८०६.८	४,४२२.३	४,८५१.०	३.७	६.३	०.४	-८.०	९.७
विद्युत, ग्यास तथा पानी	१,४६९.०	१,४७३.१	१,५२१.३	१,५३३.१	१,४१९.६	१,६०३.७	०.३	३.३	०.८	-७.४	१३.०
निर्माण	३,७२०.७	३,८११.९	४,१५८.०	४,२७६.६	४,०९०.४	४,५६७.२	२.५	९.१	२.९	-४.४	११.७
सेवा	३१,८५२.०	३३,६७६.३	३५,७६९.४	३७,४२५.७	३८,१९४.९	४०,८२९.६	५.७	६.२	४.६	२.१	६.९
थोक तथा खुद्रा व्यापार	७,८९६.७	८,४६९.३	९,३९१.८	९,६१९.१	९,३७४.९	१०,२८९.८	७.३	१०.९	२.४	-२.५	९.८
होटल तथा रेष्टुरेन्ट	१,१००.०	१,१६०.५	१,२३९.१	१,२८०.४	१,१५६.४	१,२३८.३	५.५	६.८	३.३	-९.७	७.१
यातायात, भण्डारण तथा संचार	६,२९६.०	६,६९१.५	७,०४२.०	७,४८०.७	७,६३१.४	८,१२७.३	७.७	५.२	६.२	२.०	६.५
वित्तीय मध्यस्थता	२,७०७.१	२,६८२.५	२,७८१.८	२,८६२.६	३,१०७.५	३,३१६.२	-०.९	३.७	२.९	८.६	६.७
घर जग्गा, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरु	५,०३४.६	५,२९६.१	५,४८८.९	५,५३१.३	५,७३७.३	६,०३९.९	५.२	३.६	०.८	३.७	५.३
सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	१,१२०.३	१,१८२.२	१,२४१.८	१,३५१.६	१,३८५.७	१,५१९.३	५.५	५.०	८.८	२.५	९.६
शिक्षा	४,२०१.९	४,४५०.५	४,६६४.६	४,९०२.१	४,२४७.३	४,४६८.२	५.९	४.८	५.१	७.०	४.२
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	९५९.१	१,००२.१	१,०४७.२	१,१६६.२	१,२०४.१	१,२८३.३	४.५	४.५	११.४	३.२	६.६
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरु	२,६१६.३	२,७७१.६	२,८७२.२	३,२३१.७	३,३५०.३	३,४७३.७	४.८	४.८	१२.५	३.७	५.९
कुल मूल्य अभिवृद्धि (अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थतासहित)	६४,१३६.२	६६,४६९.०	७०,३०५.७	७२,३७९.३	७२,४६२.१	७७,४८१.८	३.६	५.८	२.९	०.१	६.९
अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थता	२,६७२.५	२,६९१.९	२,८८३.०	२,९५२.४	३,०७७.७	३,२२८.०	०.७	७.१	२.४	२.५	६.६
कुल मूल्य अभिवृद्धि (आधारभूत मूल्यमा)	६१,४६३.७	६३,७७७.१	६७,४२२.७	६९,४२६.९	६९,४३४.४	७४,२५३.९	३.८	५.७	३.०	०.०	६.९
उत्पादित वस्तुमा खुद कर	५,५६४.३	६,०९८.३	६,५५२.८	७,००६.६	७,३१४.७	८,२२७.०	८.२	८.९	६.९	४.४	१२.८
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादकको मूल्यमा)	६७,०२९.९	६९,७९५.४	७३,९७५.५	७६,४३३.६	७६,७४९.२	८२,४८०.९	४.१	६.०	३.३	०.४	७.५

सं - संशोधित अनुमान

प्रा - प्रारम्भिक अनुमान

स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका २
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन
(प्रचलित मूल्यमा)

शिरांक	रु. करोडमा						प्रतिशत परिवर्तन				
	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४
कृषि	५०६२.४	५३४५.५	५९४६.०	६२५९.१	६५५७.९	७०२७.७	५.६	११.२	५.३	४.७	७.२
कृषि तथा वन	५००४.५	५२७८.९	५८५९.१	६१६५.२	६४५०.४	६९१६.९	५.५	११.०	५.२	४.६	७.१
मत्स्यपालन	५८.९	६६६.६	८६६.९	९३३.८	१०४.७	११५.८	१४.२	३०.३	७.७	१२.४	१०.५
गैर कृषि	९३११.०	१०४५९.२	१२२७५.३	१३४५८.५	१४१६३.६	१६८९८.४	१२.३	१७.४	९.६	५.२	१९.३
उद्योग	२१५३.७	२३९९.२	२७१७.४	२९२१.५	२९३४.०	३५०३.५	११.४	१३.३	७.५	०.४	१९.४
खानी तथा उत्खनन	८१.६	९५.९	११०.३	११८.५	१२२.६	१५०.३	१७.२	१५.०	७.९	३.२	२२.६
उत्पादन उद्योग	९११६.४	१००३१.२	११२९९.५	११८९८.०	११८६१.५	१३५५.४	१०.०	१२.६	५.३	-०.३	१४.३
विद्युत, ग्यास तथा पानी	१७५.८	२०५.३	२१३.६	२२०.५	२१२.२	२७८.८	१७.३	३.९	३.२	-३.८	३१.३
निर्माण	९८३.९	१०९४.८	१२६३.४	१३९२.९	१४१३.८	१७१८.२	११.१	१५.४	१०.२	१.५	२१.६
सेवा	७१५.८	८०५.९	९५८.८	१०५३.६	११२२.६	१३३९.३	१२.६	१८.६	१०.२	६.६	१९.३
थोक तथा खुद्रा व्यापार	१९८१.४	२२९८.२	२७५७.३	२८९५.६	२९२२.४	३२३५.०	१६.०	१८.१	६.६	०.९	१०.७
होटल तथा रेष्टुरेन्ट	२५३०.७	२९८८.६	३५३०.९	४०४७.९	४१४५.९	४७३९.०	१८.१	१८.१	१४.६	२.४	१४.३
यातायात, भण्डारण तथा संचार	१२२३.४	१४०७.५	१५५७.५	१६४९.६	१६७४.५	१९३९.४	१५.०	१०.७	५.९	१.५	१५.९
वित्तीय मध्यस्थता	५८५.२	६२१.३	७९३.३	९१४.०	१०७७.८	१२९२.२	६.२	२७.६	१५.२	१७.९	१९.९
घर जग्गा, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरु	१२३२.३	१३९१.७	१५२९.४	१६६९.७	१९१३.५	२३६९.८	१२.९	९.९	९.१	१४.६	२३.९
सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	३०५.७	३२२.३	४४३.२	५१४.२	५२७.०	७१७.६	५.५	३.७	१६.०	२.५	३६.२
शिक्षा	८१७.७	९१५.६	११५२.५	१२९३.३	१४१६.३	१७३०.४	११.९	२५.९	१२.२	९.५	२२.२
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	२०४३.१	२२३२.७	२७७२.५	३२९२.९	३३७०.८	४१६.१	९.३	२४.२	१.८	२.४	२३.७
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरु	५५४.६	५८०.६	७३५.९	८६५.२	९४७.५	१२१८.५	४.६	२६.७	१७.६	९.५	२८.७
कुल मूल्य अभिवृद्धि (अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थतासहित)	१४३७४.७	१५८०४.६	१८२२१.३	१९७१७.६	२०७१९.७	२३९२६.१	९.९	१५.३	८.२	५.१	१५.५
अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थता	४९९.२	५५२.५	६३४.५	७२६.६	८४०.३	९८६.३	१०.४	१४.९	१४.५	१५.८	१७.३
कुल मूल्य अभिवृद्धि (आधारभूत मूल्यमा)	१३८७५.५	१५२५२.१	१७५८७.८	१८९९०.९	१९८७८.४	२२९३९.९	९.९	१५.३	८.०	४.७	१५.४
उत्पादित वस्तुमा खुद कर	१३९८६.२	१६९७९.०	२०५८०.२	२३१०६.०	२४९६०.३	३०५२४.५	२१.४	२१.२	१२.३	१२.४	१७.६
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादकको मूल्यमा)	१५२७३.४	१६९५०.१	१९६४५.०	२१३०१.५	२२४७४.७	२५९९३.४	११.०	१५.९	८.४	५.५	१५.७

सं - संशोधित अनुमान

प्रा - प्रारम्भिक अनुमान

स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका ३
कुल राष्ट्रीय आय तथा बचत
(प्रचलित मूल्यमा)

शिराक	रु. करोडमा						कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग अनुपात		
	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४
कुल उपभोग	१३५९५३.९	१५१६१२.९	१७३०३१.२	१९३४०४.६	२१६१५१.९	२३३२७४.१	९०.८	९६.२	८९.७
सरकारी क्षेत्र	१६४३७.०	१६८४०.७	२०१९१.५	२३२५३.२	२५९७०.४	३०४७३.८	१०.९	११.६	११.७
निजी क्षेत्र	११६७८६.१	१३१८५६.१	१४९३३७.५	१६६२९६.२	१८६११५.७	१९८१५१.४	७८.१	८२.८	७६.२
गैर-मुनाफाकारी संस्थाहरु	२७३०.७	२९१६.१	३५०२.२	३६५५.२	४०६५.९	४६४८.९	१.८	१.८	१.८
कुल लगानी	५२६८८.९	६३२६०.१	८०८७५.८	८३१९८.३	७५७६८.०	११०४९६.२	३९.१	३३.७	४२.५
कुल स्थिर पूंजी लगानी	३१७१८.५	३८२९७.२	४६२०१.३	५९५८२.३	६४७२९.४	८७८६०.५	२८.०	२८.८	३३.८
सरकारी क्षेत्र	७१५५.५	७५३८.६	९४९७.९	११०२५.४	१६०५०.२	१८९२९.३	५.२	७.१	७.३
निजी क्षेत्र	२४५६२.९	३०७५८.६	३६७०३.४	४८५५६.८	४८६७९.२	६८९३१.२	२२.८	२१.७	२६.५
स्टक परिवर्तन	२०९७०.४	२४९६२.९	३४६७४.४	२३६१६.०	११०३८.६	२२६३५.७	११.१	४.९	८.७
कुल आन्तरिक माग	१८८६४२.८	२१४८७३.०	२५३९०७.०	२७६६०२.९	२९१९१९.९	३४३७७०.३	१२९.९	१२९.९	१३२.३
वस्तु तथा सेवा निर्यात	१५३८६.३	१८११८.०	२२६०२.२	२४७५६.५	२१३३३.८	२५३६३.८	११.६	९.५	९.८
वस्तु तथा सेवा आयात	५१२९४.८	६३४८९.९	८००५५.२	८८३४४.४	८८५११.०	१०९२१०.८	४१.५	३९.४	४२.०
खुद वस्तु तथा सेवा निर्यात	-३५९०८.४	-४५३७१.९	-५७४५३.१	-६३५८७.९	-६७१७७.२	-८३८४६.९	-२९.९	-२९.९	-३२.३
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	१५२७३४.४	१६९५०१.१	१९६४५४.०	२१३०१५.०	२२४७४२.७	२५९९२३.४	१००.०	१००.०	१००.०
खुद साधन आय	१२२९.१	१३०७.९	३२७५.२	३४२४.३	३४००.४	२७७८.५	१.६	१.५	१.१
कुल राष्ट्रिय आय	१५३९६३.५	१७०८०९.०	१९९७२९.१	२१६४३९.२	२२८१४३.१	२६२७०१.९	१०१.६	१०१.५	१०१.१
खुद ट्रान्सफर	४२२७७.२	४९७७०.१	६३१५०.०	७०९९५.७	७७८१८.७	८४३६५.८	३३.३	३४.६	३२.५
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी	१९६२४०.७	२२०५७९.१	२६२८७९.२	२८७४३४.९	३०५९६१.८	३४७०६७.७	१३४.९	१३६.१	१३३.५
कुल गार्हस्थ्य बचत	१६७८०.५	१७८८८.२	२३४२२.७	१९६१०.३	८५९०.७	२६६४९.३	९.२	३.८	१०.३
कुल राष्ट्रिय बचत	६०२८६.८	६८९६६.२	८९८४७.९	९४०३०.२	८९८०९.८	११३७९३.६	४४.१	४०.०	४३.८

सं - संशोधित अनुमान

प्रा - प्रारम्भिक अनुमान

स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका ४
राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क
(आधार वर्ष : २०७१/७२=१००)

महिना	२०७०/७१		२०७१/७२		२०७२/७३		२०७३/७४	
	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन
साउन	९२.७	७.९	९९.६	७.५	१०६.५	६.९	११५.७	८.६
भदौ	९२.८	८.०	९९.९	७.६	१०७.१	७.२	११५.५	७.९
असोज	९३.२	८.४	१००.२	७.५	१०८.४	८.२	११५.७	६.७
कात्तिक	९३.६	१०.०	१००.४	७.२	११०.९	१०.४	११६.१	४.८
मंसिर	९२.९	१०.३	९९.४	७.०	११०.९	११.६	११५.१	३.८
पुस	९२.३	९.७	९८.६	६.८	११०.५	१२.१	११३.९	३.२
माघ	९२.२	८.८	९८.७	७.०	१०९.८	११.३	११३.४	३.३
फागुन	९२.६	८.९	९९.१	७.०	१०९.२	१०.२	११२.४	२.९
चैत	९३.२	९.४	९९.७	६.९	१०९.४	९.७	११३.५	३.८
वैशाख	९४.६	९.७	१०१.३	७.१	१११.४८	१०.०	११५.२	३.४
जेठ	९४.२	९.५	१०१.२	७.४	११२.४	११.१	११५.६	२.८
असार	९५.०	८.१	१०२.२	७.६	११२.९	१०.४		
वार्षिक	९३.३	९.१	१००.०	७.२	१०९.९	९.९	११४.७*	४.६*

* एघार महिनाको औसत ।

तालिका ५
मौद्रिक सर्वेक्षण

(रु. करोडमा)

मौद्रिक योगाङ्क	२०७२	२०७३	२०७३	२०७४	परिवर्तन (एघार महिना)			
					२०७२/७३		२०७३/७४	
					रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	७४,७२८.७	९३,९७४.२	९५,६०२.२	१००,४६५.२	१७,११५.४ ^{१/}	२२.९	७,४२६.४ ^{२/}	७.८
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	८४,७६७.९	१०५,१६५.७	१०६,९८३.१	१०९,९४७.८	२०,३९७.८	२४.१	२,९६४.०	२.८
१.२ वैदेशिक दायित्व	१०,०३९.२	११,९९९.४	११,३८०.९	९,४८१.०	१,१५२.३	११.५	-१,८९९.०	-१६.७
क. विदेशी मुद्रा निक्षेप	९,४३९.६	१०,६८५.१	१०,९३८.३	९,१४४.१	१,२४५.६	१३.२	-१,७९४.३	-१६.४
ख. अन्य वैदेशिक दायित्व	५९९.६	५०६.३	४४२.५	३३७.७	-९३.३	-१५.६	-१०४.८	-२३.७
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	११३,०५१.४	१२०,३९३.७	१२८,८५५.६	१४९,९९७.७	९,४७२.५ ^{१/}	८.४	१८,५७८.६ ^{२/}	१४.४
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	१५२,७३४.६	१६६,२७५.२	१८०,५६९.५	२००,९७९.१	१३,५४०.६	८.९	२०,४०९.६	११.३
क. सरकारलाई गएको खुद कर्जा	१२,७२१.१	-६०३.२	८,७७५.९	-१,९१२.१	-१३,३२४.४	-१०४.७	-१०,६८८.०	-१२१.८
अ. सरकारमाथिको दावी	१६,१०२.५	२१,१४३.३	२०,२७७.८	२४,९९५.२	५,०४०.९	३१.३	४,७१७.५	२३.३
आ. सरकारी निक्षेप	३,३८१.३	२१,७४६.६	११,५०१.८	२६,९०७.३	१८,३६५.३	५४३.१	१५,४०५.५	१३३.९
ख. गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	१,०१०.१	९२९.०	८२२.८	८३१.९	-८१.१	-८.०	८.९	१.१
ग. वित्तीय संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	१,६०८.९	१,८८८.१	१,७४४.४	२,२५३.७	२७९.३	१७.४	५०९.३	२९.२
अ. सरकारी	३२६.१	३४१.४	३४१.४	४४८.६	१५.३	४.७	१०७.२	३१.४
आ. गैर-सरकारी	१,२८२.८	१,५४६.७	१,४०२.९	१,८०५.०	२६३.९	२०.६	४०२.१	२८.७
घ. निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	१३७,३९४.५	१६४,०६१.३	१६९,२२६.५	१९९,८०५.८	२६,६६६.८	१९.४	३०,५७९.३	१८.१
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	३९,६८३.१	४५,८८१.५	५१,७१३.८	५०,९८१.४	४,०६८.२	१०.३	१,८३१.०	३.५
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम२)	१८७,७८०.२	२१४,३६८.०	२२४,४५७.९	२५०,४६२.९	२६,५८७.८	१४.२	२६,००५.०	११.६
३.१ मुद्रा प्रदाय (क+ख), एम१+	१३७,६०४.९	१५६,८४१.७	१६३,४४८.२	१५६,७३९.६	१९,२३६.९	१४.०	-६,७०८.६	-४.१
क. मुद्रा प्रदाय (एम१)	४२,४७४.५	४७,३१९.१	५०,३२८.७	५३,७९६.९	४,८४४.६	११.४	३,४६८.२	६.९
मुद्रा चल्ती निक्षेप	२७,००८.०	३१,६५१.५	३२,७४८.३	३५,१९५.६	४,६४३.५	१७.२	२,४४७.३	७.५
ख. बचत तथा कल निक्षेप	१५,४६६.४	१५,६६७.५	१७,५८०.४	१८,६०१.४	२०१.१	१.३	१,०२०.९	५.८
३.२. आवधिक निक्षेप	९५,१३०.४	१०९,५२२.६	११३,११९.५	१०२,९४२.६	१४,३९२.२	१५.१	-१०,१७६.८	-९.०
३.२. आवधिक निक्षेप	५०,१७५.३	५७,५२६.३	६१,००९.७	९३,७२३.३	७,३५१.०	१४.७	३२,७१३.६	५३.६
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम३)	१९७,२१९.७	२२५,०५३.१	२३५,३९६.२	२५९,६०७.०	२७,८३३.४	१४.१	२४,२१०.८	१०.३

अ अपरिष्कृत

१/ विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. २१३०.१४ करोड समायोजन

२/ विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नोक्सान रु. २५६३.४४ करोड समायोजन

तालिका ६
मौद्रिक सर्वेक्षण
(वार्षिक विन्दुगत)

(रु. करोडमा)

मौद्रिक योगाङ्क	२०७२	२०७३	२०७४	परिवर्तन			
				२०७२/७३		२०७३/७४	
				रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	७३,१५०.६	९३,९७४.२	१००,४६५.२	२०,८२३.६	२८.५	६,४९१.०	६.९
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	८३,२७६.८	१०५,१६५.७	१०९,९४७.०	२१,८८८.८	२६.३	४,७८१.४	४.५
१.२ वैदेशिक दायित्व	१०,१२६.२	११,१९९.४	९,४८९.८	१,०६५.२	१०.५	-१,७०९.६	-१५.३
क. विदेशी मुद्रा निक्षेप	९,४९९.७	१०,६८५.१	९,१४४.१	१,१९३.४	१२.६	-१,५४९.१	-१४.४
ख. अन्य वैदेशिक दायित्व	६३४.५	५०६.३	३३७.७	-१२८.२	-२०.२	-१६८.५	-३३.३
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	१०७,०२३.३	१२०,३९३.७	१४९,९९७.७	१३,३७०.४	१२.५	२९,६०३.९	२४.६
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	१४५,३३७.५	१६६,२७५.२	२००,९७९.१	२०,९३७.७	१४.४	३४,७०३.९	२०.९
क. सरकारलाई गएको खुद कर्जा	६,५९८.८	-६०३.२	-१,९१२.१	-७,२०२.०	-१०९.१	-१,३०८.८	-२१७.०
अ. सरकारमाथिको दावी	१४,६८७.२	२१,१४३.३	२४,९९५.२	६,४५६.१	४४.०	३,८५९.९	१८.२
आ. सरकारी निक्षेप	८,०८८.५	२१,७४६.६	२६,९०७.३	१३,६५८.१	१६८.९	५,१६०.७	२३.७
ख. गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	९७९.७	९२९.०	८३९.६	-५०.७	-५.२	-९७.४	-१०.५
ग. वित्तीय संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	१,४३५.२	१,८८८.१	२,२५३.७	४५२.९	३१.६	३६५.६	१९.४
अ. सरकारी	२६६.८	३४९.४	४४८.६	७४.६	२७.९	१०७.२	३१.४
आ. गैर-सरकारी	१,१६८.३	१,५४८.७	१,८०५.०	३७८.४	३२.४	२५८.३	१६.७
घ. निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	१३६,३२३.९	१६४,०६९.३	१९९,८०५.८	२७,७३७.४	२०.३	३५,७४४.५	२१.८
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	३८,६८६.०	४५,८८९.५	५०,९८९.४	७,५६७.३	१९.८	५,१००.०	११.१
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम२)	१८०,१७४.०	२१४,३६८.०	२५०,४६२.९	३४,१९४.०	१९.०	३६,०९४.९	१६.८
३.१ मुद्रा प्रदाय (क+ख), एम१+	१३०,९०७.३	१५६,८४९.७	१५६,७३९.६	२५,९३४.४	१९.८	-१०२.१	-०.१
क. मुद्रा प्रदाय (एम१)	३९,७९६.९	४७,३१९.१	५३,७९६.९	७,६०२.२	१९.१	६,४७७.९	१३.७
मुद्रा	२६,०८४.४	३१,६५९.५	३५,१९५.६	५,५६७.१	२१.३	३,५४४.१	११.२
चलती निक्षेप	१३,६३२.५	१५,६६७.५	१८,६०९.४	२,०३५.१	१४.९	२,९३३.८	१८.७
ख. बचत तथा कल निक्षेप	१२,९९०.४	१०,६५१.६	१०,९९१.३	१,०३५.१	२०.१	-६,५८०.०	-६.०
३.२ आवधिक निक्षेप	४९,२६६.७	५७,५४८.३	९३,७२३.३	८,५५९.६	१६.८	३६,१९७.०	६२.९
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम३)	१८९,६६५.७	२२५,०५३.१	२५९,६०७.०	३५,३८७.४	१८.७	३४,५५३.८	१५.४

अ अपरिष्कृत

तालिका ७
ब्याजदर संरचना
(प्रतिशत प्रतिवर्ष)

वर्ष महिना	२०७२ असार	२०७३ जेठ	२०७३ असार	२०७३ असोज	२०७३ पुस	२०७३ चैत	२०७४ जेठ
क. नीतिगत दर							
अनिवार्य नगद मौज्जात (सीआरआर)							
वाणिज्य बैंक	६.०	६.०	६.०	६.०	६.०	६.०	६.०
विकास बैंक	५.०	५.०	५.०	५.०	५.०	५.०	५.०
वित्त कम्पनी	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०
बैंक दर	८.०	७.०	७.०	७.०	७.०	७.०	७.०
पुनरकर्जा दर							
विशेष पुनरकर्जा	१.०	१.०	१.०	१.०	१.०	१.०	१.०
साधारण पुनरकर्जा	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०
निर्यातको लागि विदेशी मुद्रामा दिइने कर्जा	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५
स्थायी तरलता सुविधा ब्याजदर [^]	८.०	७.०	७.०	७.०	७.०	७.०	७.०
ख. सरकारी सेक्युरिटी							
ट्रेजरी बिल्स (२८ दिने) *	-	-	-	-	-	-	-
ट्रेजरी बिल्स (९१ दिने) *	०.१७	०.१२	०.०५	२.१२	१.७४	०.९३	१.०३
ट्रेजरी बिल्स (१८२ दिने) *	०.५६	०.४४	०.३३	२.३०	२.२३	१.४५	२.०२
ट्रेजरी बिल्स (३६४ दिने) *	०.७६	०.६७	०.७२	२.७४	२.७०	२.३१	२.१०
विकास ऋण पत्र	२.६५-९.५	२.६५-९.०	२.६५-९.०	२.६५-९.०	२.६५-९.०	२.६५-९.०	२.६५-९.०
राष्ट्रिय/नागरिक बचत पत्र	६.०-१०.०	६.०-१०.०	६.०-१०.०	६.०-१०.०	६.०-१०.०	६.०-१०.०	६.०-१०.०
ग. अन्तर बैंक कारोबार दर (वाणिज्य बैंक)	१.०१	०.३६	०.६९	३.२७	२.७१	०.७५	२.४६
घ. भारत औसत निक्षेप ब्याजदर (वाणिज्य बैंक)	३.९४	३.०९	३.२८	३.३०	३.९८	५.०८	५.९१
ङ. भारत औसत कर्जा ब्याजदर (वाणिज्य बैंक)	९.६२	८.९८	८.८६	८.६२	९.३१	१०.७७	११.२९
च. आधार ब्याजदर (वाणिज्य बैंक)	७.८८	६.२७	६.५४	६.४३	७.१०	८.६०	९.४०

[^] २०६९ भदौ १ गतेदेखि बैंक दरमै स्थायी तरलता सुविधा प्रदान गर्न थालिएको ।

* भारत औसत ब्याज दर

तालिका ८
सोभै बिक्री र खरिद बोलकबोल

(रु. करोडमा)

महिना	बिक्री बोलकबोल						खरिद बोलकबोल					
	२०७१/७२		२०७२/७३		२०७३/७४		२०७१/७२		२०७२/७३		२०७३/७४	
	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)
साउन	-	-	५९०.०	१.१	-	-	-	-	-	-	-	-
भदौ	-	-	३२०.०	२.९	-	-	-	-	-	-	-	-
असोज	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
कात्तिक	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
मंसिर	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
पुस	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
माघ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	९१६.८	३.८
फागुन	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१,८६२.०	०.८
चैत	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
वैशाख	६००.०	०.८	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
जेठ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
असार	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
कुल जम्मा	६००.०	०.८	९१०.०	१.७							२,७७८.८	

* भारत औसत ब्याज दर

तालिका ९
रिपो र रिभर्स रिपो बोलकबोल

(रु. करोडमा)

महिना	रिपो बोलकबोल (७ दिने)						रिभर्स रिपो बोलकबोल					
	२०७१/७२		२०७२/७३		२०७३/७४		२०७१/७२		२०७२/७३		२०७३/७४	
	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)
साउन	-	-	-	-	-	-	९,९५०.०	०.०	१,३००.०	०.७२	२,७४५.०	०.४३
भदौ	-	-	-	-	-	-	६,८५०.०	०.०५	८३०.०	१.३०	२,६१०.०	२.४९
असोज	-	-	-	-	१,०००.०	३.०६	१,९००.०	०.११	३,५००.०	०.२२	५२०.०	२.४५
कार्तिक	-	-	-	-	-	-	१,१००.०	०.०३	२,०००.०	०.२१	२००.०	२.४१
मंसिर	-	-	-	-	-	-	२,२५०.०	०.०५	९००.०	०.१३	२००.०	२.२१
पुस	-	-	-	-	-	-	४,०००.०	०.०१	१,२०५.०	०.०४	१५०.०	१.२७
माघ	-	-	-	-	१,७८१.०	५.६८	९७५.०	०.१७	४,०००.०	०.११	-	-
फागुन	-	-	-	-	-	-	८५.०	०.४०	२,५४२.०	०.१७	-	-
चैत	-	-	-	-	-	-	२७०.०	०.०४	२२७.०	१.०८	-	-
वैशाख	-	-	-	-	-	-	६००.०	०.३२	५९१.०	०.४१	-	-
जेठ	-	-	-	-	-	-	१,१००.०	०.२६	४,०००.०	०.०७	-	-
असार	-	-	-	-	-	-	२,५००.०	०.०२	२,५००.०	०.००	-	-
कुल जम्मा	-	-	-	-	२७८१		३१,५८०.०	०.०५	२३,५९५.०	०.२१	६,४२५.०	

* भारत औसत ब्याज दर

तालिका १०
निक्षेप संकलन बोलकबोल (९० दिने)

(रकम रु. करोडमा)

महिना	२०७१/७२		२०७२/७३		२०७३/७४	
	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशतमा)	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशतमा)	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशतमा)
साउन	-	-	५,७२५.०	१.३९	५००.०	१.३९
भदौ	२,०००.०	०.६९	-	-	५.०	२.६०
असोज	२,०००.०	०.६७	-	-	-	-
कात्तिक	-	-	१०,०००.०	०.८७	-	-
मंसिर	१,५००.०	०.२१	२,६१५.०	१.०८	-	-
पुस	२,०००.०	०.२०	१,५००.०	०.८१	२००.०	१.६०
माघ	५००.०	०.६९	६,०००.०	०.४८	-	-
फागुन	५००.०	०.८६	३,९१०.०	०.३९	-	-
चैत	१,०००.०	०.७२	-	-	-	-
वैशाख	१,०००.०	०.७९	-	-	-	-
जेठ	-	-	-	-	-	-
असार	५,०००.०	०.२४	-	-	-	-
कुल	१५,५००.०	०.४५	२९,७५०.०		७०५.०	

* भारत औसत ब्याज दर

तालिका ११
ब्याजदर करिडोर

(रु. करोडमा)

महिना	निक्षेप संकलन बोलकबोल (१४ दिने)		रिपो बोलकबोल (१४ दिने)	
	२०७३/७४		२०७३/७४	
	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)
साउन	१६४५.०	०.३	-	-
भदौ	१०००.०	२.१	१.०	३.७
असोज	-	-	-	-
कात्तिक	-	-	-	-
मंसिर	-	-	-	-
पुस	३३५.०	०.९	५३९.०	४.९
माघ	-	-	-	-
फागुन	-	-	-	-
चैत	-	-	-	-
वैशाख	-	-	-	-
जेठ	-	-	-	-
असार**	१३९५.०	०.६	-	-
कुल जम्मा	४३७५.०		५४०.०	

* भारत औसत ब्याज दर

** असार २२ गते सम्म ।

तालिका १२
सरकारी वित्त स्थिति
(नगद प्रवाहमा आधारित)
(असार तेस्रो हप्ताको तथ्याङ्कमा आधारित)⁺

(रु. करोडमा)

शीर्षक	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४ ^अ	प्रतिशत परिवर्तन	
	असार १८	असार १७	असार १६	२०७२/७३	२०७३/७४
बजेटको खर्च	४१८५५.१	४२४६४.९	६२९७५.२	१.५	४८.३
चालू	२८८३७.०	३०२९८.०	४३०७०.३	५.१	४२.२
क. आन्तरिक साधन	२६८४४.१	२७८६५.२	३९६८०.२	३.८	४२.४
ख. वैदेशिक ऋण	३०६.०	७००.१	१५७६.५	१२८.८	१२५.२
ग. वैदेशिक अनुदान	१६८७.०	१७३२.७	१८१३.५	२.७	४.७
पूँजीगत	५३२३.०	६४४९.५	१२०८१.६	२१.२	८७.३
क. आन्तरिक साधन	४४११.१	५५१३.४	९६६४.७	२५.०	७५.३
ख. वैदेशिक ऋण	६३१.३	५२६.४	१६२६.९	-१६.६	२०९.१
ग. वैदेशिक अनुदान	२८०.६	४०९.७	७९०.०	४६.०	९२.८
वित्तीय व्यवस्था	७६९५.१	५७१७.४	७८२३.३	-२५.७	३६.८
क. आन्तरिक साधन	७२९१.७	५२८७.९	७६१६.८	-२७.५	४४.०
ख. वैदेशिक ऋण	३१३.६	३९७.०	१७३.७	२६.६	-५६.२
ग. वैदेशिक अनुदान	८९.७	३२.६	३२.९	-	-
कुल खर्च	४१८५५.१	४२४६४.९	६२९७५.२	१.५	४८.३
कुल साधन	४२११८.७	४८००६.४	६२४९९.३	१४.०	३०.२
राजस्व तथा अनुदान	३९४५३.८	४५४२४.८	५५८६५.३	१५.१	२३.०
राजस्व	३६३६८.२	४२०८७.४	५४४७६.५	१५.७	२९.४
वैदेशिक अनुदान	३०८५.६	३३३७.३	१३८८.९	८.२	-५.८
गैर बजेटरी आय, खुद	९७३.३	७८७.२	१७६३.६	-१९.१	१२४.१
अन्य आय	३.४	४३.७	-९९.४	११७७.२	-३२७.७
मु.अ.क. कोष खाता	१२८.१	१७०.३	१२८.५	३२.९	-२४.५
भन्सार कोष खाता	९२.५	३३.६	१५१.१	-६३.७	३४९.६
पुर्ननिर्माण कोष खाता	-	-	१,८२८.७	-	-
स्थानीय निकाय खाता [#]	१४६७.६	१५४६.९	२८६१.५	५.४	८५.०
बजेट बचत/घाटा (-)	२६३.६	५५४१.६	-४७५.९	२००२.३	-१०८.६
न्यून व्यहोरिने श्रोतहरू	-२६३.६	-५५४१.६	४७५.९	२००२.३	-१०८.६
आन्तरिक ऋण	-१३९८.१	-९६२०.४	-४३७५.२	५८८.१	-५४.५
आन्तरिक सापटी	४२३३.९	८७६६.२	८१३३.८	१०७.०	-७.२
क. ट्रेजरी बिल्स	१०००.०	२०५०.०	३३००.०	-	-
ख. विकास ऋणपत्र	३०००.०	६२००.०	४८००.०	-	-
ग. राष्ट्रिय बचतपत्र	०.०	०.०	०.०	-	-
घ. नागरिक बचतपत्र	२३३.९	५००.०	२८.६	-	-
ङ. वैदेशिक रोजगारी बचतपत्र	०.०	१६.२	५.२	-	-
अधिविकर्ष ⁺⁺	-५६२६.०	-१८३६६.१	-१२४२८.१	२२६.५	-३२.३
अन्य [@]	-६.१	-२०.५	-८०.९	२३८.८	२९४.५
वित्तीय व्यवस्था	६०७.१	१२७५.७	१७४.०	११०.१	-८६.४
वैदेशिक ऋण	५२७.४	२८०३.१	४६७७.१	४३१.५	६६.९

⁺ प्रस्तुत तथ्याङ्क सरकारी कारोबार गर्ने नेपाल राष्ट्र बैंकका ८ कार्यालय, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकका ६९ शाखा, नेपाल बैंकका ४९ शाखा, कृषि विकास बैंकका २२ वटा शाखाहरू, एभरेष्ट बैंकका ९ शाखा,

[#] गा.वि.स. तथा जि.वि.स. लाई वितरण भएको रकम मध्ये खर्च नभई बाँकी रहेको परिवर्तन ।

⁺⁺ ऋणात्मक चिन्ह (-) ले बचत जनाउँछ ।

[@] नेपाल सरकारको कारोबारबाट आर्जित व्याज तथा अन्य ।

^अ अपरिष्कृत

तालिका १३
नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण

(रु. करोडमा)

सि.नं.	ऋणपत्रहरु तथा स्वामित्व	२०७२	२०७३	२०७४	रकम परिवर्तन	
		असार	असार	जेठ	(असार २०७३ - असार २०७२)	(जेठ २०७४ - असार २०७३)
१	ट्रेजरी बिल्स	११९८५.८	११६०५.९	१२४७१.४	-३७९.९	८६५.५
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	१७९६.९	१६१०.०	४७६८.७	-१८६.९	३१५८.७
	ख. वाणिज्य बैंकहरु	१००७२.९	९७९०.०	७६६७.४	-२८३.०	-२१२२.६
	ग. विकास बैंकहरु	९०.७	४४.४	२१.३	-४६.३	-२३.१
	घ. वित्त कम्पनीहरु	२५.३	११.२	१४.०	-१४.२	२.९
	ड. अन्य	०.०	१५०.४	०.०	१५०.४	-१५०.४
२	विकास ऋणपत्र	५७०७.०	१०८९०.०	१४३९०.०	५१८३.०	३५००.०
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	२.९	०.०	८९४.२	-२.९	८९४.२
	ख. वाणिज्य बैंकहरु	३५६३.४	७९०६.४	१०३८७.८	४३४३.०	२४८१.५
	ग. विकास बैंकहरु	२१८.१	५११.७	६१८.७	२९३.६	१०७.०
	घ. वित्त कम्पनीहरु	२७९.४	३७३.४	३८७.८	९४.०	१४.४
	ड. अन्य	१६४३.३	२०९८.६	२१०१.५	४५५.४	२.९
३	राष्ट्रिय बचतपत्र	१६५८.६	९०.६	९०.७	-१५६८.०	०.०
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	२.१	०.१	१६.८	-२.०	१६.७
	ख. वाणिज्य बैंकहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ग. विकास बैंकहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	घ. वित्त कम्पनीहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ड. अन्य	१६५६.५	९०.५	७३.९	-१५६६.०	-१६.६
४	नागरिक बचतपत्र	३०५.६	७८०.६	७९६.५	४७५.०	१५.९
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	५०.८	३०.८	२१७.३	-२०.०	१८६.५
	ख. वाणिज्य बैंकहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ग. विकास बैंकहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	घ. वित्त कम्पनीहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ड. अन्य	२५४.९	७४९.९	५७९.२	४९५.०	-१७०.६
५	बैदेशिक रोजगार बचतपत्र	२१.५	४८.६	५३.८	२७.१	५.२
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	०.०	०.०	१.३	०.०	१.२
	ख. अन्य	२१.५	४८.६	५२.६	२७.१	४.०
६	कुल आन्तरिक ऋण	१९६७८.६	२३४१५.८	२७८०२.४	३७३७.२	४३८६.६
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	१८५२.७	१६४०.९	५८९८.३	-२११.८	४२५७.४
	ख. वाणिज्य बैंकहरु	१३६३६.३	१७६९६.३	१८०५५.२	४०६०.०	३५८.९
	ग. विकास बैंकहरु	३०८.८	५५६.१	६४०.०	२४७.३	८३.९
	घ. वित्त कम्पनीहरु	३०४.७	३८४.५	४०१.८	७९.८	१७.३
	ड. अन्य	३५७६.१	३१३८.०	२८०७.२	-४३८.१	-३३०.८
७	नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको निक्षेप (अधिविकर्ष (+)/बचत(-))	-३३८१.३	-११५०१.९	-२६९०७.३	-८१२०.५	-१५४०५.४

तालिका १४
नेपाल सरकारको खुद आन्तरिक ऋण

(रु. करोडमा)

		२०७१ असार		२०७२ असार		२०७३ असार		२०७४ जेठ		२०७४ असार ^अ	
		रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)	रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)	रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)	रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)	रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)
क	कुल आन्तरिक ऋण	१९९८.३	१.०	४२४२.३	२.०	८७७७.५	३.९	६३३३.८	२.४	८८३३.८	३.४
	ट्रेजरी बिल्स	१०००.०	०.५	१०००.०	०.५	२०५०.०	०.९	२८००.०	१.१	३३००.०	१.३
	विकास ऋणपत्र	९००.०	०.५	३०००.०	१.४	६२००.०	२.८	३५००.०	१.३	५५००.०	२.१
	राष्ट्रिय बचतपत्र	९०.६	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	नागरिक बचतपत्र	०.०	०.०	२३३.९	०.१	५००.०	०.२	२८.६	०.०	२८.६	०.०
	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	७.६	०.०	८.४	०.०	२७.५	०.०	५.२	०.०	५.२	०.०
ख	ऋण भुक्तानी	२५१६.७	१.३	४७४५.५	२.२	५०४०.२	२.२	१९४७.१	०.७	३८७७.७	१.५
	ट्रेजरी बिल्स	१०००.०	०.५	२६६१.०	१.२	२४२९.९	१.१	१९३४.५	०.७	३८७६.८	१.५
	विकास ऋणपत्र	१३५०.०	०.७	२००४.१	०.९	१०१७.०	०.५	०.०	०.०	०.०	०.०
	राष्ट्रिय बचतपत्र	०.०	०.०	०.०	०.०	१५६८.०	०.७	१२.७	०.०	०.०	०.०
	नागरिक बचतपत्र	१६६.७	०.१	८०.०	०.०	२५.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	०.०	०.०	०.४	०.०	०.३	०.०	०.०	०.०	०.९	०.०
ग	नेपाल सरकारको खुद आन्तरिक ऋण (क-ख)	-५१८.४	-०.३	-५०३.२	-०.२	३७३७.२	१.७	४३८६.६	१.७	४९५६.१	१.९
	ट्रेजरी बिल्स	०.०	०.०	-१६६१.०	-०.८	-३७९.९	-०.२	८६५.५	०.३	-५७६.८	-०.२
	विकास ऋणपत्र	-४५०.०	-०.२	९९५.९	०.५	५१८३.०	२.३	३५००.०	१.३	५५००.०	२.१
	राष्ट्रिय बचतपत्र	९०.६	०.०	०.०	०.०	-१५६८.०	-०.७	-१२.७	०.०	०.०	०.०
	नागरिक बचतपत्र	-१६६.७	-०.१	१५३.९	०.१	४७५.०	०.२	२८.६	०.०	२८.६	०.०
	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	७.६	०.०	८.०	०.०	२७.१	०.०	५.२	०.०	४.३	०.०
घ	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	१९६४५४.०	१००.०	२१३०१५.०	१००.०	२२४७४२.७	१००.०	२५९९२३.४	१००.०	२५९९२३.४	१००.०

अ - अनुमान

तालिका १५
वैदेशिक व्यापार⁺

(रु. करोडमा)

	वार्षिक		एघार महिना			प्रतिशत परिवर्तन (एघार महिना)	
	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७२/७३	२०७३/७४
कूल निर्यात	८५३१.९	७०११.७	७७८३.१	६२१५.५	६८६२.५	-२०.१	१०.४
भारत	५५८६.५	३९४९.४	५११०.८	३४८७.२	३९०४.५	-३१.८	१२.०
चीन	२२३.०	१६८.२	२१५.८	१५०.२	१५६.५	-३०.४	४.३
अन्य मुलुक	२७२२.५	२८९४.२	२४५६.५	२५७८.१	२८०१.५	४.९	८.७
कूल आयात	७७४६८.४	७७३५९.९	६९०६९.७	६८४७५.३	८९६५७.१	-०.९	३०.९
भारत	४९१६५.६	४७७२१.३	४३७७२.९	४२०९८.१	५८५०२.१	-३.८	३९.०
चीन	१००१६.६	११५६९.४	९२१७.१	१०३६४.६	११३९६.६	१२.४	१०.०
अन्य मुलुक	१८२८६.२	१८०६९.२	१६०७९.७	१६०१२.६	१९७५८.५	-०.४	२३.४
व्यापार सन्तुलन	-६८९३६.५	-७०३४८.२	-६१२८६.६	-६२२५९.८	-८२७९४.७	१.६	३३.०
भारत	-४३५७९.१	-४३७७१.९	-३८६६२.१	-३८६१०.९	-५४५९७.६	-०.१	४१.४
चीन	-९७९३.७	-११४०१.३	-२००१.४	-१०२१४.४	-११२४०.०	१३.५	१०.०
अन्य मुलुक	-१५५६३.७	-१५१७५.०	-१३६२३.२	-१३४३४.५	-१६९५७.०	-१.४	२६.२
कूल व्यापार	८६०००.३	८४३७१.६	७६८५२.८	७४६९०.८	९६५१९.६	-२.८	२९.२
भारत	५४७५२.१	५१६७०.६	४८८८३.७	४५५८५.३	६२४०६.५	-६.७	३६.९
चीन	१०२३९.६	११७३७.६	९४३२.९	१०५१४.७	११५५३.१	११.५	९.९
अन्य मुलुक	२१००८.७	२०९६३.४	१८५३६.२	१८५९०.८	२२५६०.०	०.३	२१.४
१. निर्यात आयात अनुपात	११.०	९.१	११.३	९.१	७.७		
भारत	११.४	८.३	११.७	८.३	६.७		
चीन	२.२	१.५	२.३	१.४	१.४		
अन्य मुलुक	१४.९	१६.०	१५.३	१६.१	१४.२		
२. कूल निर्यातमा हिस्सा							
भारत	६५.५	५६.३	६५.७	५६.१	५६.९		
चीन	२.६	२.४	२.८	२.४	२.३		
अन्य मुलुक	३१.९	४१.३	३१.६	४१.५	४०.८		
३. कूल आयातमा हिस्सा							
भारत	६३.५	६१.७	६३.४	६१.५	६५.३		
चीन	१२.९	१५.०	१३.३	१५.१	१२.७		
अन्य मुलुक	२३.६	२३.४	२३.३	२३.४	२२.०		
४. कूल व्यापार घाटामा हिस्सा							
भारत	६३.२	६२.२	६३.१	६२.०	६५.९		
चीन	१४.२	१६.२	१४.७	१६.४	१३.६		
अन्य मुलुक	२२.६	२१.६	२२.२	२१.६	२०.५		
५. कूल व्यापारमा हिस्सा							
भारत	६३.७	६१.२	६३.६	६१.०	६४.७		
चीन	११.९	१३.९	१२.३	१४.१	१२.०		
अन्य मुलुक	२४.४	२४.८	२४.१	२४.९	२३.४		
६. कूल व्यापारमा निर्यात आयातको हिस्सा							
निर्यात	९.९	८.३	१०.१	८.३	७.१		
आयात	९०.१	९१.७	८९.९	९१.७	९२.९		

⁺ भन्सार तथ्यांकमा आधारित

तालिका १७ बैंकिङ्ग क्षेत्रसँग रहेको कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति

(रु. करोडमा)

	असार २०७२	जेठ २०७३	असार २०७३	अ जेठ २०७४	प्रतिशत परिवर्तन (असार - जेठ)	
					२०७२/२०७३	२०७३/२०७४
क) नेपाल राष्ट्र बैंक (१+२)	७२६६८.४	८९९२३.३	९१७६३.१	९४४३३.६	२३.७	२.९
१. सुन, एस.डि.आर., आइएमएफमा रहेको रिजर्व	२३६२.३	२९९१.७	३०६२.०	२९२१.२	२६.६	-४.६
२. विदेशी विनिमय सञ्चिति	७०३०६.१	८६९३१.६	८८७०१.१	९१५१२.४	२३.६	३.२
परिवर्त्य	५१७४५.७	६५२५७.४	६७२४५.८	६८१९०.६	२६.१	१.४
अपरिवर्त्य	१८५६०.४	२१६७४.२	२१४५५.३	२३३२१.८	१६.८	८.७
ख) बैंक तथा वित्तीय संस्था*	१२०९९.५	१५२४२.४	१५२२०.०	१५५१३.५	२६.०	१.९
परिवर्त्य	११४८४.३	१४४९८.०	१४४००.६	१४६२८.४	२६.२	१.६
अपरिवर्त्य	६१५.२	७९४.४	८१९.४	८८५.०	२१.०	८.०
ग) कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति	८२४०५.६	१०२१७४.०	१०३९२१.१	१०७०२५.९	२४.०	३.०
परिवर्त्य	६३२३०.०	७९७५५.४	८१६४६.४	८२८१९.०	२६.१	१.४
कुल सञ्चितिमा अंश (प्रतिशतमा)	७६.७	७८.१	७८.६	७७.४		
अपरिवर्त्य	१९१७५.६	२२४१८.६	२२२७४.७	२४२०६.९	१६.९	८.७
कुल सञ्चितिमा अंश (प्रतिशतमा)	२३.३	२१.९	२१.४	२२.६		
घ) कुल वैदेशिक सम्पत्ति (क+ख)	८४७६७.९	१०५१६५.७	१०६९८३.१	१०९९४७.०	२४.१	२.८
आयात क्षमता (महिनामा)						
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति						
वस्तु	१३.०	१६.८	१६.५	१३.३		
वस्तु तथा सेवा	११.२	१४.३	१४.१	११.५		
कुल वैदेशिक सम्पत्ति						
वस्तु	१३.४	१७.३	१७.०	१३.६		
वस्तु तथा सेवा	११.५	१४.७	१४.५	११.८		
ङ) वैदेशिक दायित्व	१००३९.२	१११९१.४	११३८०.९	९४८१.८	११.५	-१६.७
च) खुद वैदेशिक सम्पत्ति (घ-ङ)	७४७२८.७	९३९७४.२	९५६०२.२	१००४६५.२	२५.८	५.१
छ) खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (विनिमय मूल्यांकन समायोजन पूर्व)**	-१४८०६.८	-१९२४५.५	-२०८७३.५	-४८६३.०		
ज) विदेशी विनिमय मूल्यांकन (-घाटा)	३०३.२	२१३०.१	१९७८.१	-२५६३.४		
ब) खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (-वृद्धि) (छ+ज)***	-१४५०३.६	-१७११५.४	-१८८९५.३	-७४२६.४		
मसान्तको खरिद दर (प्रति अमेरिकी डलर):	१०१.१४	१०७.०८	१०६.७३	१०२.७७		

अ - अनुमान

* नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतप्राप्त "क", "ख" र "ग" वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू

** खुद वैदेशिक सम्पत्तिको परिवर्तन असार मसान्तको तथ्याङ्कलाई आधार मानी लिइएको र (-) चिह्नले वृद्धि भएको जनाउछ।

*** विदेशी विनिमय मूल्यांकन नाफा/घाटा समायोजन पश्चात।

नोट: बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको भारतीय मुद्रा सञ्चिति अधिल्लो महिनाको तथ्याङ्कमा आधारित

तालिका १८
विदेशी मुद्रा खरिद/बिक्री

(रकम करोडमा)

महिना	परिवर्त्य विदेशी मुद्रा खरिद/ बिक्री												भार. खरिद			
	२०७२/७३						२०७३/७४						२०७२/७३		२०७३/७४	
	खरिद		बिक्री		खुद तरलता प्रवाह/प्रसोचन		खरिद		बिक्री		खुद तरलता प्रवाह/प्रसोचन		भार खरिद	अमेरिकी डलर बिक्री	भार खरिद	अमेरिकी डलर बिक्री
	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	भार खरिद	अमेरिकी डलर बिक्री	भार खरिद	अमेरिकी डलर बिक्री
साउन	३३.३	३,४०३.९	-	-	३३.३	३,४०३.९	२२.१	२,३६२.९	-	-	२२.१	२,३६२.९	२,०५०.२	३२.०	१,७४३.७	२६.०
भदौ	३७.७	३,९८८.७	-	-	३७.७	३,९८८.७	३१.७	३,३८७.४	-	-	३१.७	३,३८७.४	१,४५७.८	२२.०	२,५३९.९	३८.०
असोज	४१.७	४,३५३.५	-	-	४१.७	४,३५३.५	३८.८	४,१४३.२	-	-	३८.८	४,१४३.२	३९२.०	६.०	१,७३२.८	२६.०
कात्तिक	३५.१	३,६८१.७	-	-	३५.१	३,६८१.७	३६.४	३,८९३.७	-	-	३६.४	३,८९३.७	१,०४९.५	१६.०	२,६७१.६	४०.०
मंसिर	४०.०	४,२५५.६	-	-	४०.०	४,२५५.६	३४.८	३,७८९.४	-	-	३४.८	३,७८९.४	१,९९७.७	३०.०	१,७७१.४	२६.०
पुस	३५.०	३,७३०.२	-	-	३५.०	३,७३०.२	४०.१	४,३५८.१	-	-	४०.१	४,३५८.१	१,८६४.५	२८.०	२,८५१.७	४२.०
माघ	३१.८	३,४४८.७	-	-	३१.८	३,४४८.७	२९.३	३,१७७.१	-	-	२९.३	३,१७७.१	२,४३८.०	३८.०	२,५७६.६	३८.०
फागुन	३४.६	३,७७१.२	-	-	३४.६	३,७७१.२	३६.४	३,८९०.२	-	-	३६.४	३,८९०.२	१,७७३.२	२६.०	२,४०८.२	३६.०
चैत	४०.७	४,३३२.८	-	-	४०.७	४,३३२.८	३६.२	३,७५८.०	-	-	३६.२	३,७५८.०	३,३३५.७	५०.०	३,२५८.५	५०.०
वैशाख	४१.७	४,२५८.४	-	-	४१.७	४,२५८.४	३२.१	३,३०३.६	-	-	३२.१	३,३०३.६	२,१२९.०	३२.०	१,०३१.५	१६.०
जेठ	२९.५	३,१६५.४	-	-	२९.५	३,१६५.४	३६.६	३,७६९.४	-	-	३६.६	३,७६९.४	२,१४७.१	३२.०	२,१८९.६	३४.०
असार	४४.०	४,७४५.०	-	-	४४.०	४,७४५.०	२३.८*	२,४५७.३*	-	-	२३.८*	२,४५७.३*	१,८८९.६	२८.०	१,९३७.३*	३०.०*
	४४४.९	४७,१३५.०	-	-	४४४.९	४७,१३५.०	३९८.२*	४२२९०.२*	-	-	३९८.२*	४२२९०.२*	२२,५२४.४	३४०.०	२६७१२.७*	४०२.०*

* असार २२ गते सम्म ।